VAD-Leerlingenbevraging

In het kader van een drugbeleid op school

Syntheserapport schooljaar 2016-2017

Colofon

Auteur
Johan Rosiers, stafmedewerker VAD

Redactie
Ellen Coghe, stafmedewerker VAD
Nina De Paepe, stafmedewerker VAD
Marijs Geirnaert, directeur VAD
Joris Van Damme, stafmedewerker VAD

Verantwoordelijke uitgever
P. Van Deun, Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
Wettelijk depotnummer: D/2018/6030/36

VAD
Vanderlindenstraat 15, 1030 Brussel
T 02 423 03 33 | F 02 423 03 34 | vad@vad.be | www.vad.be

Inhoud

Inhoud 3
Inleiding 5
Methode 6
Procedure 6
Vragenlijst 6
Steekproef 7
Dataverwerking en statistische analyse 7
Aanvullende opmerkingen 8
Tabak 9
Prevalentie en frequentie van tabak 9
Leeftijd 9
Jongens-meisjes 10
Onderwijsvormen 10
Evoluties in de prevalentie van tabak 11
Tabaksgebruik en de wetgeving 14
Prevalentie naar wettelijke leeftijd 14
Kennis van de wetgeving 14
Tabak in de leefwereld van jongeren 15
Subjectieve beschikbaarheid van tabak 15
Alcohol 17
Prevalentie en frequentie van alcohol 17
Leeftijd 18
Jongens-meisjes 19
Onderwijsvormen 20
Evoluties in alcoholgebruik 21
Alcohol in de belevingswereld van jongeren 25
Motieven om al dan niet alcohol te drinken 25
Negatieve ervaringen na het drinken van alcohol 25
Alcohol in de vriendenkring 25
Alcohol, de wetgeving en de grenzen voor verantwoordelijk gebruik 27
Alcoholgebruik bij jongeren onder de 16 jaar 27
Alcoholgebruik bij jongeren van 16 jaar en ouder 28

Alcoholgebruik per leeftijd 28
Beschikbaarheid van alcohol 29
Kennis van de wetgeving 29
Psychoactieve medicatie 31
Prevalentie en frequentie van psychoactieve medicatie 31
Evoluties in psychoactieve medicatie 32
Cannabis 35
Prevalentie en frequentie van cannabis 35
Leeftijd 35
Jongens-meisjes 35
Onderwijsvormen 36
Evoluties in het cannabisgebruik 36
Cannabis in de belevingswereld van jongeren 39
Motivaties om al dan niet cannabis te gebruiken 39
Negatieve ervaringen na het gebruiken van illegale drugs 39
Subjectieve beschikbaarheid van cannabis 40
Kennis van de wetgeving 40
Cannabis in de vriendenkring 40
Andere illegale drugs 43
Prevalentie en frequentie van andere illegale drugs 43
Leeftijd 43
Jongens-meisjes 43
Onderwijsrichting 44
Evoluties in prevalentie van andere illegale drugs 45
Andere illegale drugs in de leefwereld van jongeren 46
Gokken 47
Prevalentie en frequentie van gokken 47
Evoluties in gokken 49
Kennis van de wetgeving over gokken 50
Gamen 51

Inleiding

Bij jongeren leeft vaak het gevoel dat al hun leeftijdsgenoten roken, drinken of blowen. Spectaculaire berichten in de pers versterken dit gevoel nog verder. Zo komt het dat we ons ook als volwassenen en als professionals afvragen hoe het gesteld is met het gebruik van onze jongeren. Roken, drinken en blowen onze leerlingen nu echt zo veel? Of klopt het 'generatiedenken' en zijn onze leerlingen, zoals het generatie Z betaamt, inderdaad volwassener dan hun voorgangers? Houden ze graag de touwtjes stevig in handen en zet een zekere controledrang zich ook door inzake roken, drinken, druggebruik, gokken en gamen?

Dankzij de jaarlijkse VAD-leerlingenbevraging weten we sinds 1998 het fijne van het middelengebruik van onze leerlingen en kunnen we ook dit jaar weer een inkijk geven in hun middelengebruik om zo een antwoord te bieden op bovenstaande vragen.

Op basis van onze zo representatief mogelijke steekproef geven we antwoord op de vraag hoeveel scholieren roken, drinken en blowen en hoe vaak ze dit doen en monitoren we de beginleeftijd van hun gebruik. Onze jarenlange traditie van leerlingenbevragingen stelt ons daarenboven in staat om trends in gebruik zichtbaar te maken.

Weten of en wat onze leerlingen gebruiken is van belang om preventief te werken op school. Door de VAD-leerlingenbevraging krijgt de school handvatten om haar Drugbeleid op School te ontwikkelen of te optimaliseren. De bevraging geeft de deelnemende scholen zicht op het middelengebruik van de leerlingen (frequentie en hoeveelheid van gebruik, motieven, houding van vrienden, beschikbaarheid van illegale drugs ...). Er wordt gepeild naar het gebruik van tabak, alcohol, cannabis en andere illegale drugs en psychoactieve medicatie, evenals naar gokken en gamen.

Methode

Procedure

Via onze website en de lokale en regionale preventiewerkers licht VAD de scholen in over de mogelijkheid een leerlingenbevraging te organiseren. De scholen schrijven zich vrijwillig in. De bevraging kan gedurende het hele schooljaar worden afgenomen. Nadien nemen de scholen deel aan een verplichte vorming, waarop zij hun rapport ontvangen. Verdere ondersteuning wordt op vrijwillige basis gegeven door het regionaal CGG-preventiewerk tabak, alcohol & drugs.

De vragenlijst wordt op papier ingevuld. Het invullen duurt ongeveer een lesuur. De school ontvangt daarvoor een gedetailleerde procedurehandleiding en al het nodige materiaal (bv. vragenlijsten) om de bevraging af te nemen. Alle leerlingen van een school dienen bevraagd te worden en dit tegelijkertijd. Indien dit niet mogelijk is (wegens bijvoorbeeld stages), dient de bevraging binnen één week plaats te vinden. Afname mag niet gebeuren de week na een vakantieperiode. We eisen van elke deelnemende school een minimale respons van 80%

Anonimiteit wordt gegarandeerd voor de leerlingen, alsook voor de scholen. De scholen ontvangen een geanonimiseerd rapport via het toekennen van een nummer, waarbij enkel de school zelf, VAD en de preventiewerker kunnen weten over welke school het gaat.

Vragenlijst

De vragenlijst is opgebouwd volgens de vier pijlers van een drugbeleid (regelgeving, begeleiding, educatie en structurele maatregelen in de schoolcontext) en omvat volgende thema's:

- Demografische gegevens
- Prevalentie en frequentie van tabak, alcohol, cannabis, andere illegale drugs, medicatie, gokken en gamen, alsook indicaties voor risicovol gebruik
- Beginleeftijd van middelengebruik
- Motieven om wel of niet alcohol en cannabis te gebruiken
- Negatieve ervaringen na het gebruik van alcohol en illegale drugs
- Beschikbaarheid van genotsmiddelen
- De perceptie van het middelengebruik in de vriendenkring
- De verwachte reactie van vrienden en ouders op het proberen of gebruiken van cannabis en de eigen reactie op het gebruik van vrienden
- Kennis van het schoolreglement en de procedures
- Kennis van het begeleidingsaanbod op school
- Kennis van de wetgeving rond middelengebruik
- Vertrouwensfiguren
- Sfeer op school

Steekproef

In het schooljaar 2016-2017 namen in totaal 29.958 leerlingen uit 63 verschillende scholen deel aan de bevraging. Uitval was vooral te wijten aan toevallige afwezigheid van leerlingen op het moment van de afname of aan organisatorische omstandigheden op de school.

Nadat de gegevens van alle deelnemende scholen in één bestand werden gezet, volgde een data cleaning van de ruwe data. Als een vragenlijst voldeed aan één van de drie volgende criteria, werd de volledige vragenlijst geweerd: als zowel leeftijd, geslacht als onderwijsvorm niet waren ingevuld, als een respondent antwoordde de fictieve drug NTSC ('dummy variabele') te gebruiken, of als een leerling beweerde elk afzonderlijk product van een bepaald middel dagelijks te gebruiken (bijvoorbeeld bier en wijn en sterkedrank en aperitieven en alcopops).

In een volgende stap werden enkel leerlingen tussen 12 en 18 jaar geselecteerd. Dit om de vergelijkbaarheid met andere onderzoeken te bevorderen en om de vergelijkbaarheid van de jongeren in de derde graad tussen de verschillende onderwijsvormen te kunnen behouden. Leerlingen in hun zevende leerjaar werden niet opgenomen in de steekproef om de vergelijkbaarheid met andere onderwijsvormen te behouden. Ook werden enkel leerlingen uit de A-stroom, B-stroom, het ASO, het TSO en het BSO weerhouden. Het KSO en het deeltijds onderwijs werden niet opgenomen, omdat te weinig scholen deelnamen om een representatieve steekproeftrekking mogelijk te maken. Daaropvolgend werd een zo representatief mogelijke steekproef getrokken, conform de Vlaamse verdeling van de schoolpopulatie in het jaar 2016-2017 naar geslacht, onderwijsvorm, onderwijsjaar en provincie[1]. Daarin zijn 7.523 leerlingen opgenomen, wat een betrouwbaarheidsinterval oplevert van 1,5% (betrouwbaarheidsniveau 99%)[2].

Dataverwerking en statistische analyse

De vragenlijsten werden ingescand door een professioneel extern bureau. Er gebeurde een kwaliteitscontrole met een aantal willekeurig gekozen vragenlijsten.

Voor de analyses werd gebruik gemaakt van de statistische software SPSS Statistics 23. Per variabele werd onderzocht of er verschillen waren naargelang leeftijdscategorie, min-16 en 16-plus, geslacht of onderwijsvorm. Ook werden bij vergelijkingen naar onderwijsvorm enerzijds de A-stroom en B-stroom onderling vergeleken en anderzijds het ASO, TSO en BSO (tweede en derde graad).

Indien er verbanden of verschillen worden weergegeven is dat op basis van een Chi²-test met $p<0,05$. Indien gemiddelden worden vergeleken, gebeurt dat op basis van een t-test.

[1] Het Brusselse gewest en de provincie Vlaams-Brabant werden samengevoegd voor de steekproeftrekking.

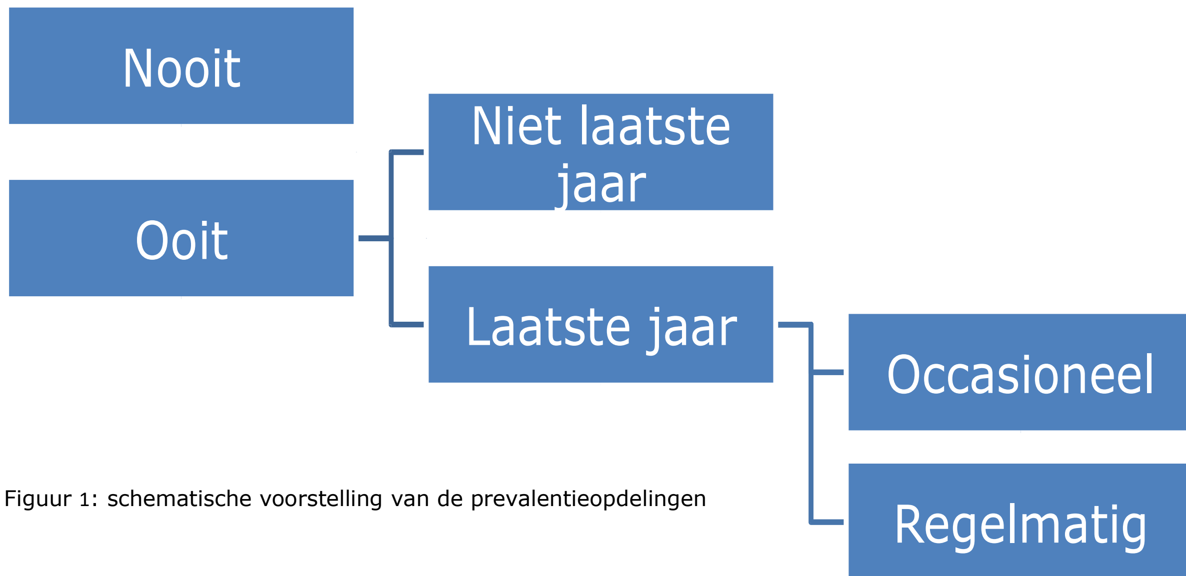
[2] Dat betekent dat als er in het rapport 50% vermeld staat, je met 99% zekerheid kan zeggen dat het aandeel tussen 48,5% en 51,5% ligt.

Aanvullende opmerkingen

De responscategorieën die peilen naar de frequentie waarmee een bepaald middel gebruikt wordt (gaande van nooit tot dagelijks), worden in het rapport verder opgedeeld. Het eerste onderscheid is 'nooit' versus 'ooit'. De categorie 'ooit' wordt verder opgedeeld in 'ooit, maar niet het laatste jaar' en 'gebruikt in het laatste jaar'. Ten slotte wordt de categorie 'laatste jaar' verder opgedeeld in occasioneel gebruik en regelmatig gebruik.

Occasioneel gebruik verwijst naar '1 keer per maand of minder' en 'meerdere keren per maand', m.a.w. gebruik tijdens het afgelopen jaar, maar niet wekelijks.

Regelmatig gebruik verwijst naar '1 keer per week', 'meerdere keren per week' en 'dagelijks', m.a.w. wekelijks tot dagelijks gebruik.

Figuur 1: schematische voorstelling van de prevalentieopdelingen

Voor een aantal middelen werd ook het gebruik tijdens de laatste maand bevraagd.

Leerlingen uit de middenschool werden opgedeeld naar A-stroom en B-stroom. Besprekingen van de resultaten naar de onderwijsvormen ASO, TSO en BSO betreft enkel leerlingen uit de tweede en derde graad.

Tabak

Prevalentie en frequentie van tabak

De meerderheid van de jongeren (74,3%) heeft nog nooit tabak gerookt. 25,7% heeft dus wel ooit een sigaret gerookt, 20,1% heeft nog in het jaar voor de bevraging gerookt. 11,1% rookte in de maand voor de bevraging.

PREVALENTIE EN FREQUENTIE VAN TABAK

Nooit	74,3%
Ooit	25,7%
Laatste jaar	20,1%
Laatste maand	11,1%
Gestopt tijdens laatste 12 maanden	8,4%
Occasioneel	4,8%
Regelmatig	6,6%
Dagelijks	4,4%

20,1% van de leerlingen heeft het **afgelopen jaar** tabak gebruikt. 8,4% geeft aan momenteel **niet meer** te roken, 4,8% zegt **occasioneel** tabak te roken. In totaal is 6,6% van alle leerlingen een **regelmatige** roker. Het merendeel van de regelmatige rokers (4,4% van alle leerlingen) zijn **dagelijkse** rokers. De meeste recente rokers (gerookt hebben in de voorgaande 30 dagen) roken minder dan 6 sigaretten per dag (71,7%), 13,8% van hen rookt **meer dan 10 sigaretten per dag**.

Leeftijd

De gemiddelde leeftijd waarop jongeren voor het eerst een sigaret roken, is 14,8 jaar[3]. 35,2% heeft vroeger dan gemiddeld (voor de leeftijd van 15) een eerste keer gerookt. Toch is er nog een substantiële groep die pas later begint met roken: 38,0% was 16 jaar of ouder bij hun eerste sigaret.

Het aantal ooitrokers neemt gradueel toe tussen de drie leeftijdscategorieën. Terwijl in voorgaande schooljaren het grootste verschil zich duidelijk tussen 12-14 en 15-16-jarigen situeerde, is er sinds 2015-2016 sprake van een meer lineaire stijging over de drie leeftijdsgroepen heen. Terwijl 7,5% van de 12-14-jarigen **ooit** al eens tabak rookte, rookte 32,1% van de 15-16-jarigen en 51,4% van de 17-18-jarigen ooit tabak. Het **regelmatig gebruik** is in de jongste leeftijdsgroep quasi onbestaande (1,0%) maar stijgt tot 7,9% bij de 15-16-jarigen en 15,8% bij de 17-18-jarigen. Respectievelijk 0,4%, 4,9% en 11,5% zijn **dagelijkse rokers**. In de drie leeftijdsgroepen rookt

[3] Gemiddelde beginleeftijden worden berekend op de antwoorden van de groep 17-18-jarigen.

een meerderheid van de recente rokers **minder dan 6 sigaretten per dag**: 91,3% bij 12-14-jarigen, 76,5% bij de 15-16-jarigen en 64,2% van de 17-18-jarigen. We zien over de drie leeftijdsgroepen heen een graduele stijging van het aandeel recente rokers dat **meer dan 10 sigaretten per dag** rookt: van 5,8% bij 12-14-jarigen naar 11,0% bij 15-16-jarigen en 17,5% bij 17-18 jarigen.

TABAKSGEBRUIK NAAR LEEFTIJD

	12-14	15-16	17-18
Nooit	92,5%	67,9%	48,6%
Ooit	7,5%	32,1%	51,4%
Laatste jaar	4,9%	26,0%	41,0%
Laatste maand	2,2%	14,2%	23,6%
Occasioneel	1,0%	6,8%	9,4%
Regelmatig	1,0%	7,9%	15,8%
Dagelijks	0,4%	4,9%	11,5%

Jongens-meisjes

Meer jongens dan meisjes hebben **ooit** tabak gerookt: 29,0% van de jongens, tegenover 22,2% van de meisjes. Voor het **laatstejaarsgebruik** is dit respectievelijk 23,1% en 17,0% en voor **regelmatig gebruik** van tabak respectievelijk 8,7% en 4,5%. Voor deze drie parameters is het genderverschil groter geworden in vergelijking met vorig jaar.

TABAKSGEBRUIK NAAR GESLACHT

	Jongens	Meisjes
Nooit	71,0%	77,8%
Ooit	29,0%	22,2%
Laatste jaar	23,1%	17,0%
Laatste maand	13,4%	8,7%
Occasioneel	5,2%	4,5%
Regelmatig	8,7%	4,5%
Dagelijks	5,6%	3,1%

Onderwijsvormen

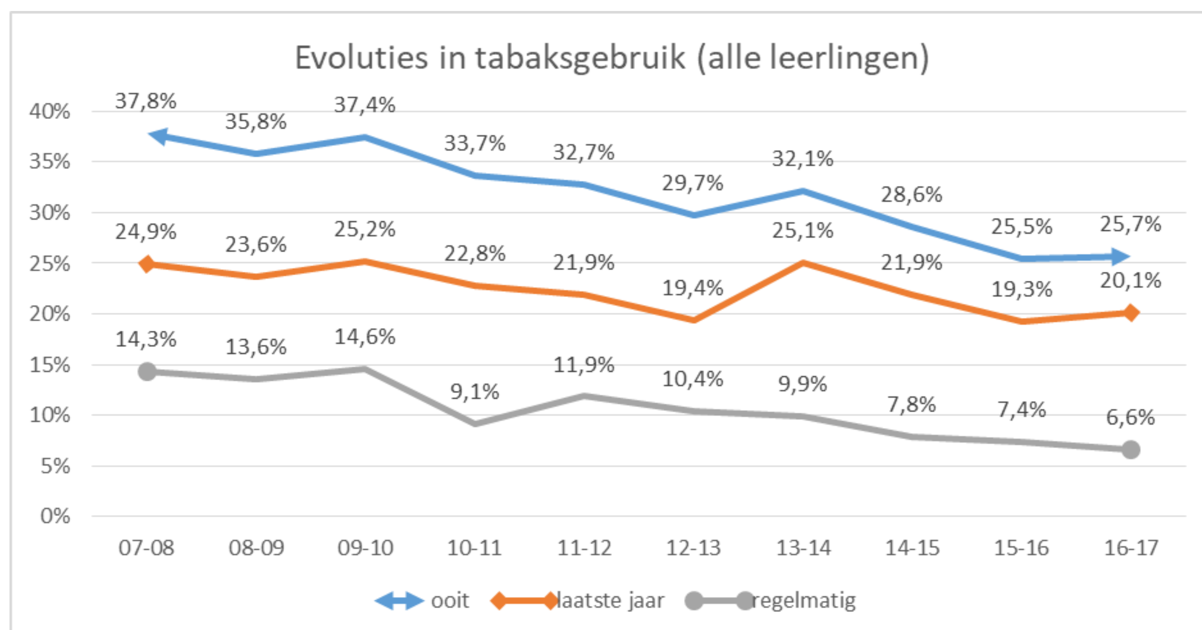
Er is een duidelijk verschil in rookgedrag tussen leerlingen uit de A-stroom en leerlingen uit de B-stroom. In de A-stroom heeft 4,8% ooit al gerookt, in de B-stroom is dit 13,7%. **Laatstejaarsgebruik** komt sterker voor bij BSO (37,5%) dan bij TSO (31,8%) en ASO (21,8%). Onder deze laatstejaarsgebruikers geven ook veel meer leerlingen uit het BSO aan een **regelmatige roker** te zijn dan in de andere onderwijsvormen, namelijk 18,9%, tegenover 10,9% in het TSO en 4,2% in het ASO. 15,0% van de leerlingen in het BSO is een **dagelijkse roker**, in het TSO is dat 7,3% en in het ASO 1,8%. Ook rookten leerlingen uit het ASO gemiddeld later hun **eerste sigaret** (namelijk op 15,2 jaar) dan leerlingen uit het BSO die hun eerste sigaret gemiddeld op 14,3 jaar roken (het gemiddelde in het TSO is 15,0 jaar).

TABAKSGEBRUIK NAAR ONDERWIJSVORM

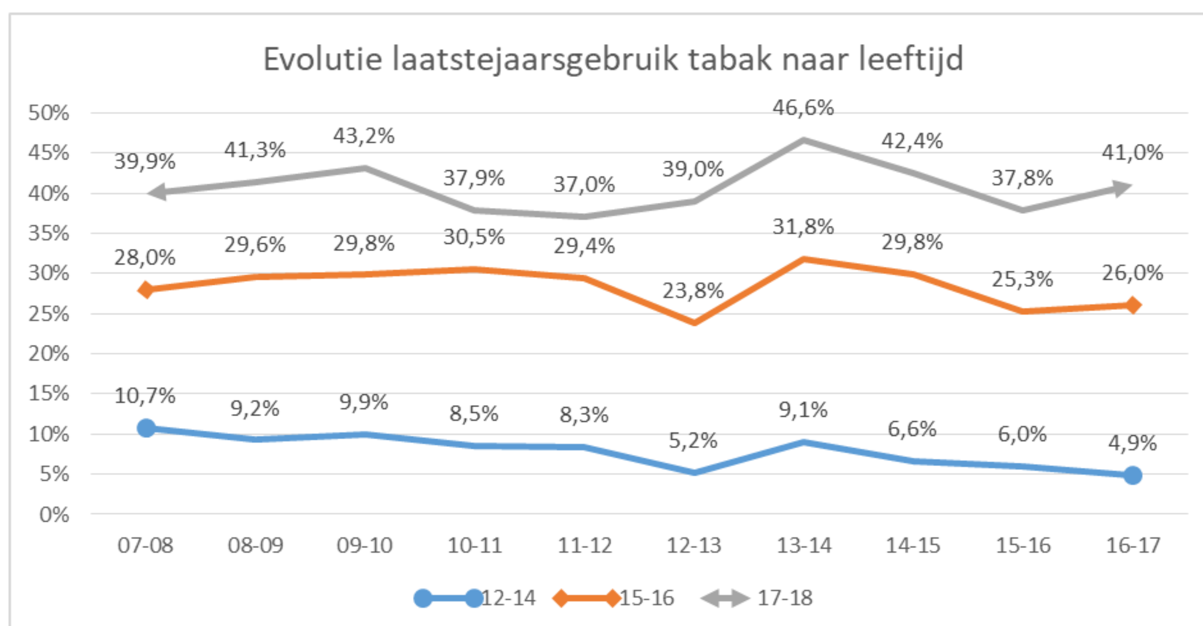
	A-stroom	B-stroom	ASO	BSO	TSO
Nooit	95,2%	86,3%	74,2%	50,6%	59,8%
Ooit	4,8%	13,7%	25,8%	49,4%	40,2%
Laatste jaar	2,7%	9,0%	21,8%	37,5%	31,8%
Laatste maand	1,2%	4,9%	10,2%	23,0%	18,7%
Occasioneel	0,5%	1,5%	6,5%	5,8%	8,5%
Regelmatig	0,5%	2,3%	4,2%	18,9%	10,9%
Dagelijks	0,1%	1,0%	1,8%	15,0%	7,3%

Evoluties in de prevalentie van tabak

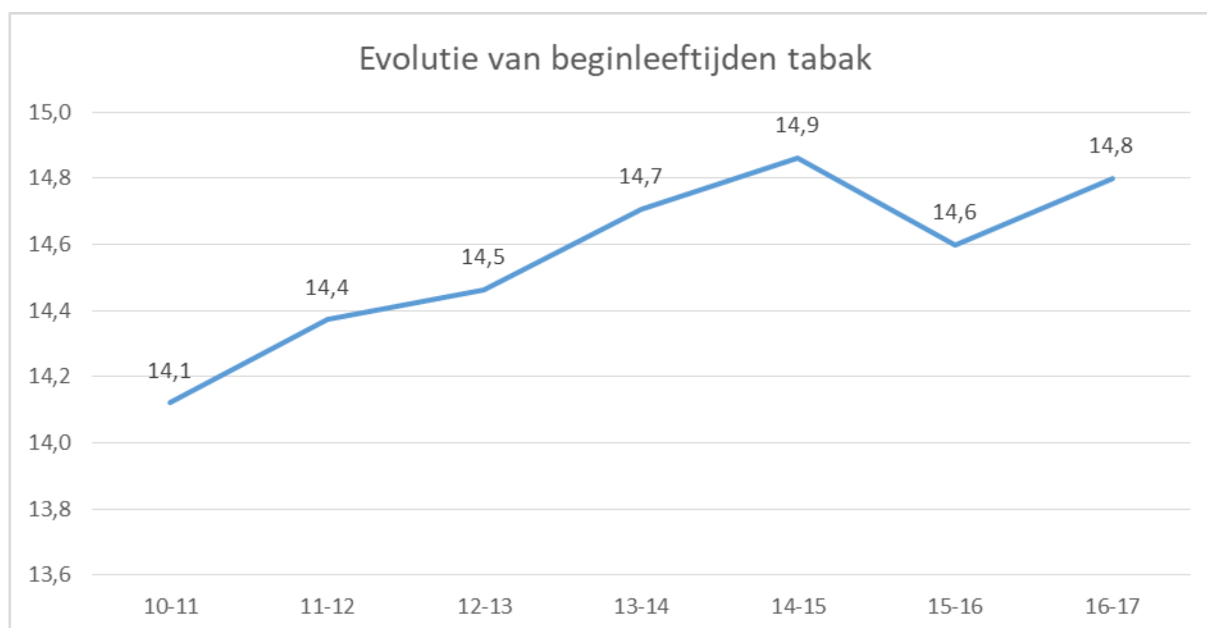
Behoudens een kortstondige afwijking kennen zowel ooitgebruik, laatstejaarsgebruik als regelmatig gebruik tussen 2007-2008 en 2016-2017 een dalende trend. Die is duidelijk sterker aanwezig bij ooitgebruik en regelmatig gebruik dan bij laatstejaarsgebruik. In 2016-2017 lijkt het alsof de daling van het ooit- en laatstejaarsgebruik een halt wordt toegeroepen. De volgende jaren zullen uitwijzen of het hier om een stagnatie gaat of een eenmalig verschijnsel zoals in 2013-2014.

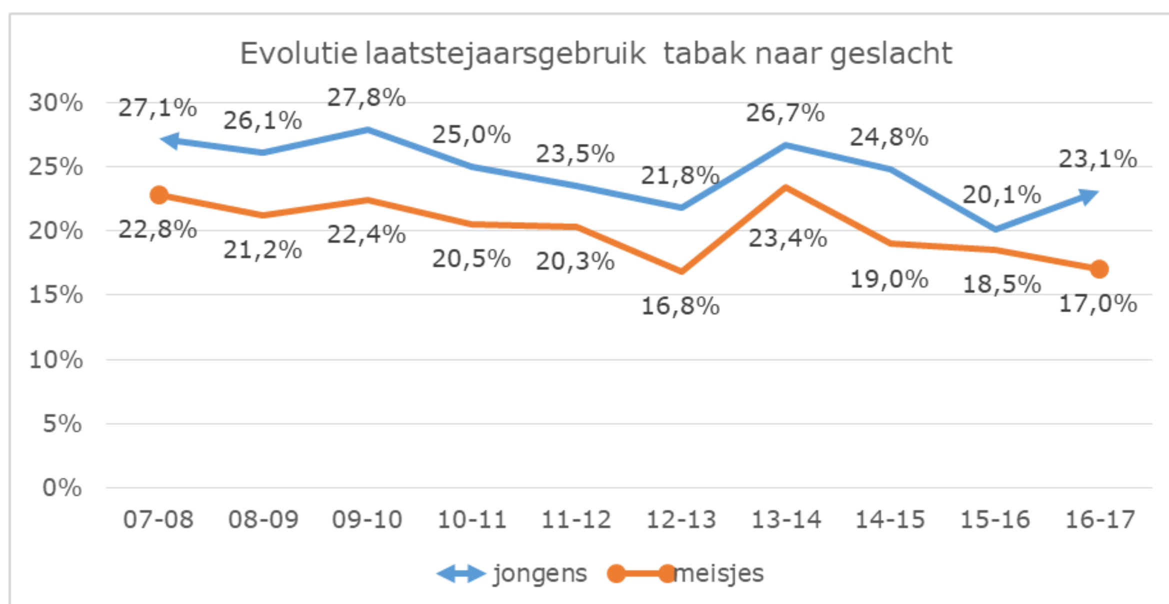
Na de algemene en duidelijke stijging van het laatstejaarsgebruik in het schooljaar 2013-2014 trad in de twee daaropvolgende schooljaren bij alle leeftijdsgroepen een daling in. Deze trend bestendigt zich in de jongste leeftijdsgroep, maar niet in de twee oudste leeftijdsgroepen. Terwijl het aandeel 12-14-jarigen dat het voorgaande jaar rookte het laagste is in de laatste 10 jaren, ligt dat van de 17-18-jarigen eerder aan de hogere kant. Dat van de 15-16-jarigen stijgt licht maar blijft een stuk lager dan de meeste voorgaande schooljaren. In vergelijking met 2007-2008 is het aandeel laatstejaarsgebruikers onder 12-14-jarigen gehalveerd, dat van 15-16-jarigen is licht gedaald maar dat van 17-18-jarigen licht gestegen.

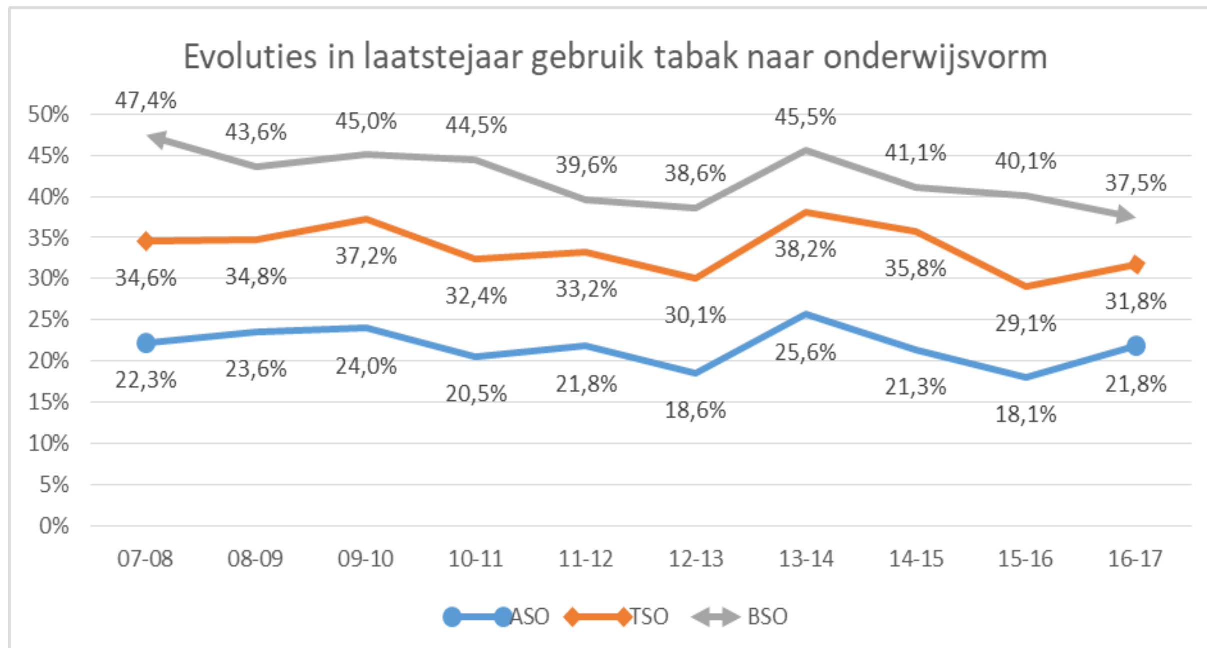
Na een aanhoudende stijging van de beginleeftijd voor tabaksgebruik tussen 2010-2011 en 2014-2015, volgde in 2015-2016 een daling van de gemiddelde beginleeftijd. In 2016-2017 ligt die beginleeftijd weer hoger. De komende jaren zullen uitwijzen of hiermee de trend van steeds later beginnen roken voortgezet wordt of niet. Hoe dan ook ligt de beginleeftijd in 2016-2017 meer dan 8 maanden later dan zes schooljaren eerder.

Van 2007-2008 tot 2014-2015 lagen de genderverschillen in grootteorde van laatstejaarsgebruik tussen 3% en 6%. In de laatste twee schooljaren wordt gekapt met deze ‘traditie’: terwijl in 2015-2016 de curves van jongens en meisjes naar elkaar toe groeiden, liggen die een schooljaar later verder uiteen dan de voorgaande schooljaren. Terwijl meisjes over de vier laatste schooljaren heen een daling van het laatstejaarsgebruik laten optekenen, vertonen de jongens recent een heropleving van dat gebruik.

Het tabaksgebruik blijft hoger in het BSO dan in de andere onderwijsvormen. Toch valt op dat er in deze onderwijsvorm voor de derde keer op rij een daling is, dit in tegenstelling tot ASO en TSO. De laatstejaarsprevalentie van TSO en ASO zijn in vergelijking met het voorgaande schooljaar wel gestegen. Deze recente verandering maakt dat in vergelijking met schooljaar 2007-2008 het aandeel laatstejaarsgebruikers in TSO en vooral in BSO gedaald zijn, terwijl dat aandeel in ASO quasi hetzelfde blijft.

Tabaksgebruik en de wetgeving

Prevalentie naar wettelijke leeftijd

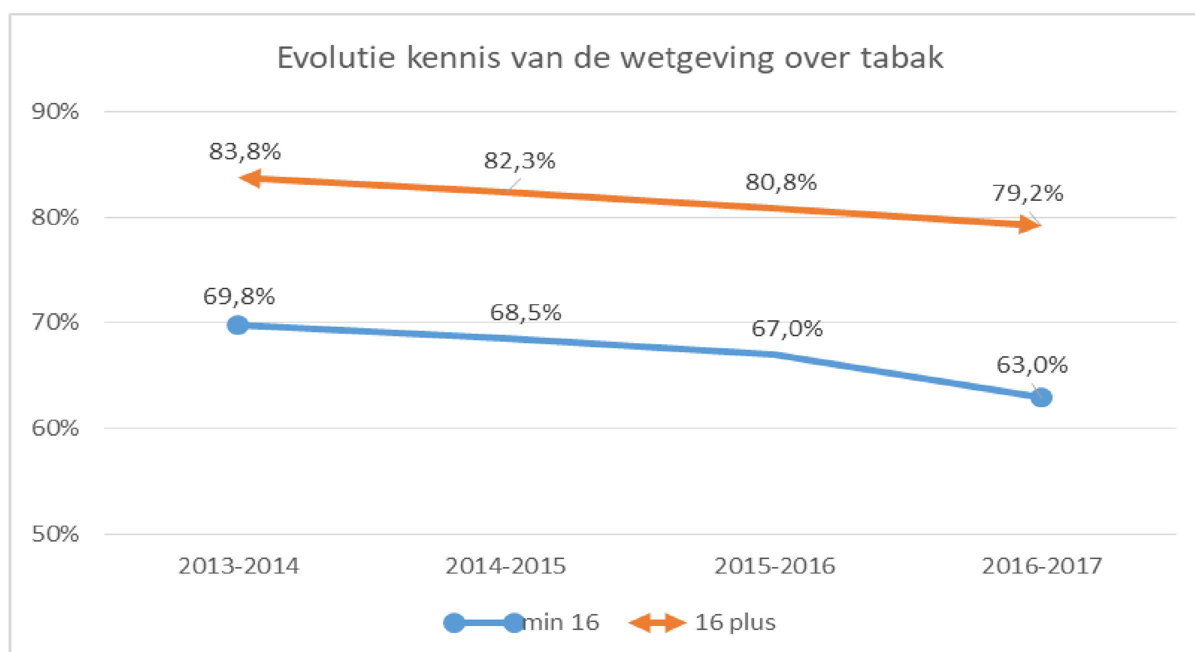
Hoewel de verkoop van tabak aan jongeren onder de 16 jaar verboden is, geeft 12,2% van de -16-jarigen aan ooit te hebben gerookt. Het merendeel van hen (9,1%) rookte het laatste jaar. Het verschil tussen -16 jaar en 16+ is evenwel groot. Bij de +16-jarigen – waarvan de grote meerderheid nog steeds minderjarig is - is 13,6% van de jongeren een regelmatige roker.

TABAKSGEBRUIK NAAR WETTELIJKE LEEFTIJD

	-16	16 +
Nooit	87,8%	53,6%
Ooit	12,2%	46,4%
Laatste jaar	9,1%	37,1%
Laatste maand	4,3%	21,6%
Occasioneel	2,1%	9,0%
Regelmatig	2,1%	13,6%
Dagelijks	1,1%	9,7%

Kennis van de wetgeving

Van de jongeren onder de 16 jaar is 63,0% op de hoogte dat de verkoop van tabaksproducten onder de 16 jaar verboden is. Bij de leerlingen van 16 jaar en ouder is de wetgeving beter gekend: 79,2% is op de hoogte van de tabakswetgeving. Bekijken we de evolutie van de kennis van de wetgeving over tabak, dan blijkt deze alsmaar minder gekend te zijn. Deze evolutie tekent zich iets sterker af bij -16 dan bij de 16+.

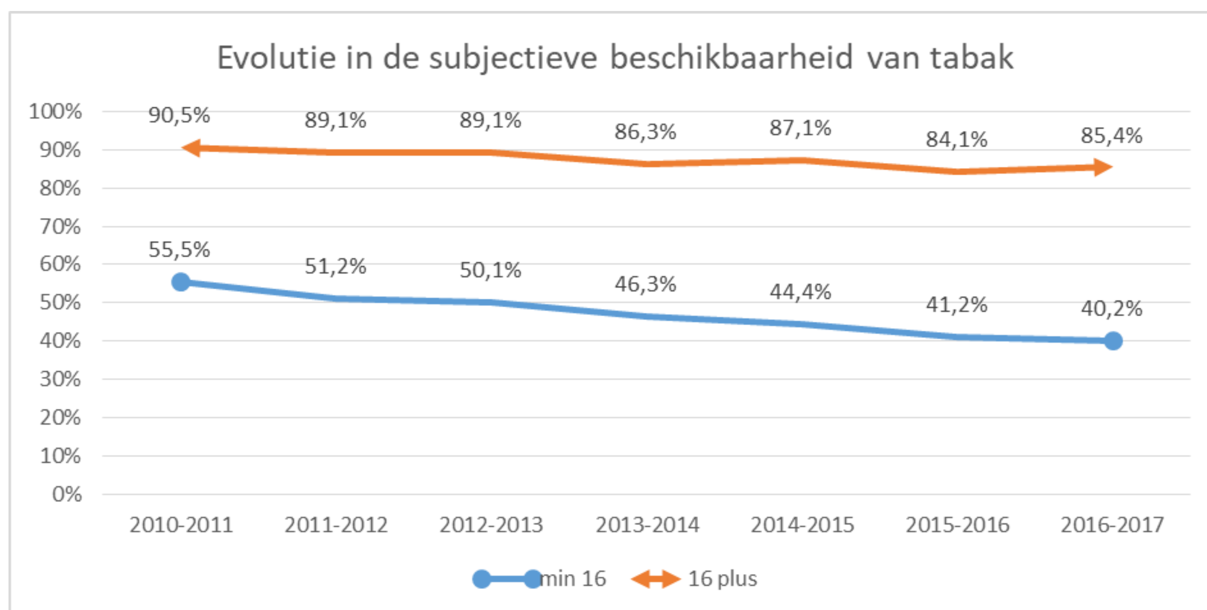
Tabak in de leefwereld van jongeren

Gezien de gemiddelde beginleeftijd, is het niet verwonderlijk dat tabak deel uitmaakt van de leefwereld van 12-14-jarigen: 38,4% zegt minstens 1 vriend te hebben die rookt. Bij 15-16-jarigen heeft 78,8% minstens 1 vriend die rookt en bij 17-18-jarigen is dit 90,3%. Bij de oudere leerlingen kan men eerder kijken naar hoeveel vrienden dan wel roken. Terwijl dit in de jongste leeftijdsgroep slechts 2,9% is, rookt bij 13,5% van de 15-16-jarigen meer dan de helft van de vriendenkring, bij 17-18-jarigen is dit 21,2%.

Er is een sterke link tussen het eigen tabaksgebruik en het aantal vrienden dat rookt. Van de jongeren die nog nooit tabak hebben gerookt, heeft 47,6% ook geen enkele vriend die rookt. Van degene die wel ooit hebben gerookt, is dit slechts 3,7%. Van de jongeren die geen huidige roker zijn (jongeren die niet tijdens het laatste jaar hebben gerookt of hebben aangeven niet langer te roken), geeft 6,0% aan dat meer dan de helft van hun vriendengroep rookt. Bij occasionele rokers stijgt dit aantal tot 27,7% en bij regelmatige rokers tot 57,7%.

Subjectieve beschikbaarheid van tabak

40,2% van de jongeren onder de 16 jaar zegt gemakkelijk aan tabak te kunnen geraken. Tijdens de voorbije zeven schooljaren geven steeds minder jongeren onder de 16 aan gemakkelijk aan tabak te geraken. Bij de jongeren boven 16 jaar zegt 85,4% gemakkelijk aan tabak te raken. In deze leeftijdsgroep is er een langzame daling over de jaren heen, al is die niet constant.

Alcohol

Prevalentie en frequentie van alcohol

Alcohol is het enige genotsmiddel dat door de meerderheid van de jongeren ooit gebruikt werd. 58,5% van alle leerlingen heeft ooit alcohol gedronken en 53,3% dronk ook het afgelopen jaar. Toch dronk 41,5% van alle jongeren nog nooit alcohol. Bij de 17-18-jarigen geeft 13,0% aan nog nooit alcohol te hebben gedronken.

PREVALENTIE VAN ALCOHOLGEBRUIK	
Nooit	41,5%
Ooit	58,5%
Laatste jaar	53,3%
Laatste maand	39,0%
Occasioneel	40,6%
Regelmatig	12,3%

12,3% van de leerlingen drinkt regelmatig alcohol. 74,8% van de leerlingen dronk geen alcohol in de week voor de bevraging, 13,0% dronk in die tijdspanne één tot vier glazen alcohol en 12,2% dronk 5 of meer glazen.

Bier is de vaakst gekozen drank bij jongeren. 41,6% van de jongeren heeft het laatste jaar bier gedronken tegenover 34,2% die het laatste jaar wijn dronk. Sterkedrank en aperitieven werden door 32,0% gedronken. Bier wordt vaker regelmatig gedronken: 8,7% van de jongeren drinkt regelmatig bier, terwijl dat aandeel voor de andere soorten alcohol tussen 1% en 3% ligt.

Van alle jongeren was een derde (32,8%) al eens dronken en heeft een bijna even groot aandeel (31,7%) ooit aan bingedrinken[4] gedaan. Regelmatige uitingen van dronkenschap en bingedrinking, in een frequentie van wekelijks tot dagelijks dus, zijn eerder zeldzaam: 1,7% van de leerlingen geeft aan regelmatig dronken te zijn en 3,3% regelmatig te bingedrinken.

PREVALENTIE VAN DRONKENSCHAP	
Nooit	67,2%
Ooit	32,8%
Laatste jaar	26,5%
Regelmatig	1,7%

PREVALENTIE VAN BINGEDRINKING	
Nooit	68,3%
Ooit	31,7%
Regelmatig	3,3%

[4] De definitie van bingedrinken is vier glazen alcohol (voor meisjes) of zes glazen alcohol (voor jongens) drinken binnen een tijdspanne van twee uur. De antwoordcategorieën zijn: "nooit", "minder dan maandelijks", "maandelijks", "wekelijks" en "dagelijks of bijna dagelijks". Deze verschillen van de antwoordcategorieën die de frequentie van alcoholgebruik en dronkenschap nagaan.

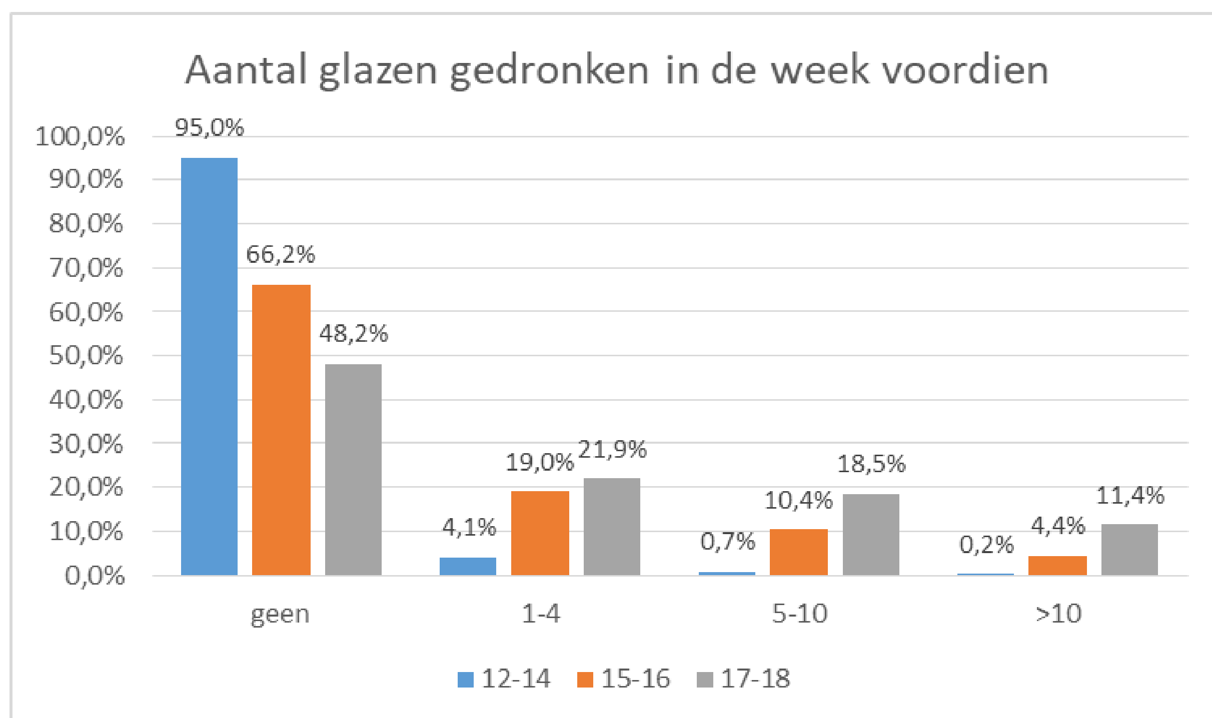
Leeftijd

De gemiddelde beginleeftijd voor alcohol is 14,4 jaar[5]. Terwijl iets minder dan één op de drie 12-14-jarigen ooit al eens alcohol heeft gedronken (30,4%), is dat bij de 15-16-jarigen al een duidelijke meerderheid (76,6%). Bij de 17-18-jarigen heeft 87,0% ooit alcohol gedronken en dronk 71,9% in de maand voor de bevraging. Terwijl ongeveer één op de zeven (15,0%) van de 15-16-jarigen regelmatig alcohol drinkt, ligt dat aandeel bij 17-18-jarigen dubbel zo hoog (29,5%). Het dagelijks gebruik van alcohol komt beperkt voor: 0,5% 17-18-jarigen geeft aan dagelijks alcohol te drinken.

ALCOHOLGEBRUIK NAAR LEEFTIJD

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig	dagelijks
12-14	69,6%	30,4%	22,9%	10,2%	21,0%	1,3%	0,0%
15-16	23,4%	76,6%	72,8%	55,0%	57,5%	15,0%	0,2%
17-18	13,0%	87,0%	84,3%	71,9%	54,6%	29,5%	0,5%

Terwijl de overgrote meerderheid van de 12-14-jarigen (95,0%) geen alcohol dronk in de week voor de bevraging, is dit bij 15-16-jarigen tweederde (66,2%) en bij 17-18-jarigen nog maar minder dan de helft (48,2%). In de twee oudere groepen zien we niet alleen dat meer jongeren in de week voordien alcohol hadden gedronken, maar ook dat 17-18-jarigen meer glazen alcohol hadden gedronken dan 15-16-jarigen. Bij de 15-16-jarigen dronk 14,8% meer dan 4 glazen alcohol in die week, bij de 17-18-jarigen ligt dat aandeel dubbel zo hoog (29,9%). 11,4% van de 17-18-jarigen gaf zelfs aan meer dan 10 glazen alcohol te hebben gedronken in de week voor de bevraging.

[5] Berekend op de gemiddelde beginleeftijden van 17-18-jarigen.

In de jongste leeftijdscategorie hebben jongeren vooral ooit bier (21,8%) of wijn (20,5%) gedronken. Het ooitgebruik van aperitieven (12,7%) en sterkedrank (11,8%) komt minder vaak voor en het ooitgebruik van alcopops is in de jongste leeftijdsgroep eerder zeldzaam (6,3%). Veel meer oudere leerlingen hebben ooit al sterkedrank gedronken, namelijk 54,5% van de 15-16-jarigen en 76,1% van de 17-18-jarigen. Respectievelijk 43,0% en 65,4% dronk ook het laatste jaar sterkedrank. Bier blijft wel nog steeds de drank die door het hoogste aantal 17-18-jarigen regelmatig gedronken wordt: 22,3% van de 17-18-jarigen drinkt regelmatig bier, 7,8% drinkt regelmatig wijn en 6,0% drinkt regelmatig sterkedrank.

Hoe ouder de jongeren, hoe meer ze ooit al eens dronken waren of aan bingedrinking hebben gedaan. Van alle 12-14-jarigen was 6,8% al eens dronken. Bij 15-16-jarigen ligt dat aandeel al op 42,8% (35,7% nog het laatste jaar) en bij 17-18-jarigen op 68,5% (57,0% nog het laatste jaar). Bij de oudste leerlingen is 1 op 20 regelmatig dronken (4,9%).

PREVALENTIE VAN DRONKENSCHAP

	ooit	laatste jaar	Regelmatig
12-14	6,8%	3,9%	0,1%
15-16	42,8%	35,7%	1,5%
17-18	68,5%	57,0%	4,9%

5,1% van de 12-14-jarigen deed ooit aan bingedrinken, net als 44,0% van de 15-16-jarigen en 65,6% van de 17-18-jarigen. Bij de 15-16-jarigen geeft één op de vijf (19,3%) en bij de 17-18-jarigen één op de drie (32,5%) aan minstens één keer per maand te bingedrinken.

PREVALENTIE VAN BINGEDRINKING

	nooit	Ooit tot minder dan maandelijks	maandelijks tot dagelijks
12-14	94,9%	3,5%	1,5%
15-16	56,0%	24,6%	19,3%
17-18	34,4%	33,1%	32,5%

Jongens-meisjes

Het verschil in de prevalentie van alcohol tussen jongens en meisjes is eerder klein: 60,8% van de jongens dronk het afgelopen jaar alcohol tegenover 56,1% van de meisjes. Het verschil in frequentie is duidelijk groter: 16,1% van de jongens drinkt regelmatig alcohol, bij meisjes is dit 8,3%. De beginleeftijd voor het drinken van alcohol ligt bij jongens bovendien iets lager dan bij meisjes (resp. 14,2 jaar en 14,6 jaar).

ALCOHOLGEBRUIK NAAR GESLACHT

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
Jongens	39,2%	60,8%	54,8%	40,5%	38,3%	16,1%
Meisjes	43,9%	56,1%	51,7%	37,3%	42,9%	8,3%

Iets meer jongens dan meisjes dronken alcohol in de week voor de bevraging: 27,1% van de jongens en 23,2% van de meisjes. Daarnaast dronken meer jongens een hoger aantal glazen in de week voor de bevraging dan meisjes: 15,5% van de jongens dronk 5 glazen of meer in de week vooraf, terwijl dit bij meisjes 8,7% bedraagt.

De verschillen in dronkenschap en bingedrinken tussen jongens en meisjes zijn eerder gering. 29,8% van de jongens geeft aan het voorbije jaar dronken te zijn geweest tegenover 23,1% van de meisjes. 32,6% van de jongens geeft aan ooit aan bingedrinken te hebben gedaan, wat iets meer is dan onder de meisjes (30,7%). 16,4% van de jongens en 12,5% van de meisjes bingedrinken minstens één keer per maand.

PREVALENTIE VAN DRONKENSCHAP

	ooit	laatste jaar	Regelmatig
Jongens	35,5%	29,8%	2,6%
Meisjes	29,9%	23,1%	0,8%

PREVALENTIE VAN BINGEDRINKING

	nooit	Ooit tot minder dan maandelijks	maandelijks tot dagelijks
Jongens	67,4%	16,2%	16,4%
Meisjes	69,3%	18,3%	12,5%

Onderwijsvormen

Bij jongeren in de middenschool geven meer jongeren uit de B-stroom aan ooit al eens alcohol te hebben gedronken (32,7%) dan jongeren uit de A-stroom (22,7%).
Tussen de onderwijsvormen voor de tweede en derde graad zijn de verschillen ongeveer even groot. Algemeen drinken de leerlingen uit het ASO minder dan de leerlingen uit het TSO en BSO. In het ASO is er een kleinere groep regelmatige drinkers (13,6%) dan in het BSO (22,0%) en het TSO (22,1%). Iets minder leerlingen uit het ASO dronken in de week voor de bevraging alcohol dan leerlingen uit het BSO en TSO (30,8% vs. 38,4% en 43,0%). In het ASO dronk 13,9% van de leerlingen 5 glazen alcohol of meer, in het BSO was dit 20,8% en in het TSO 22,4%.

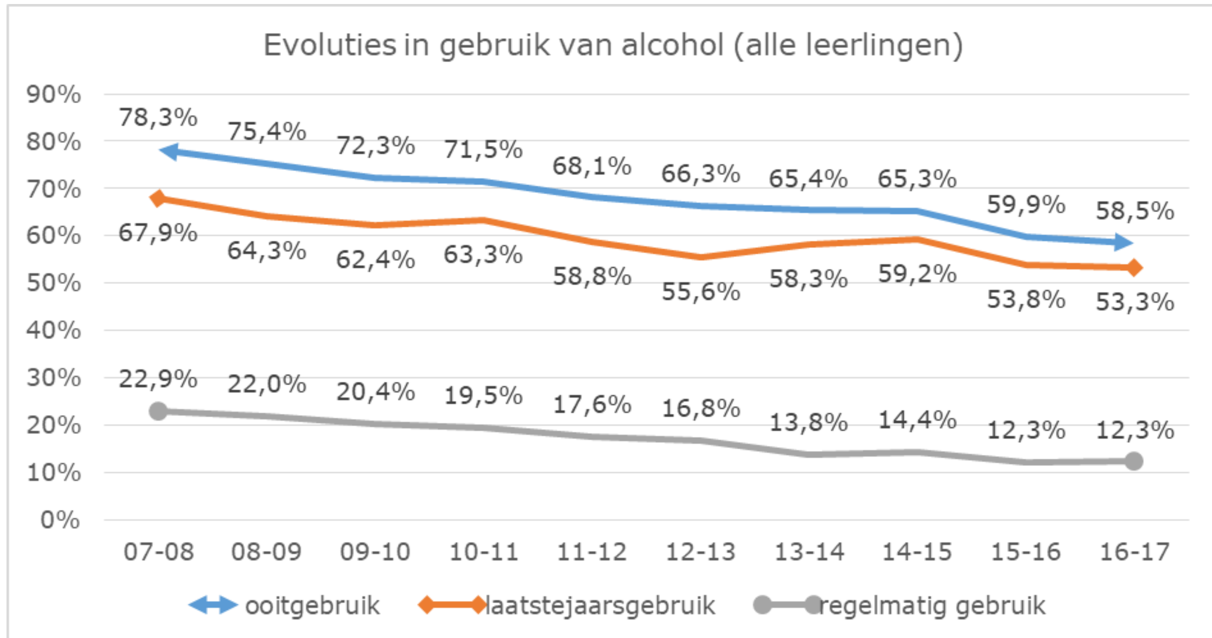
ALCOHOLGEBRUIK NAAR ONDERWIJSVORM

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
A-stroom	77,3%	22,7%	15,5%	6,1%	14,4%	0,7%
B-stroom	67,3%	32,7%	20,1%	9,5%	18,1%	1,6%
ASO	28,2%	71,8%	68,7%	51,9%	54,7%	13,6%
BSO	21,5%	78,5%	73,5%	54,8%	51,2%	22,0%
TSO	18,7%	81,3%	77,6%	62,2%	55,3%	22,1%

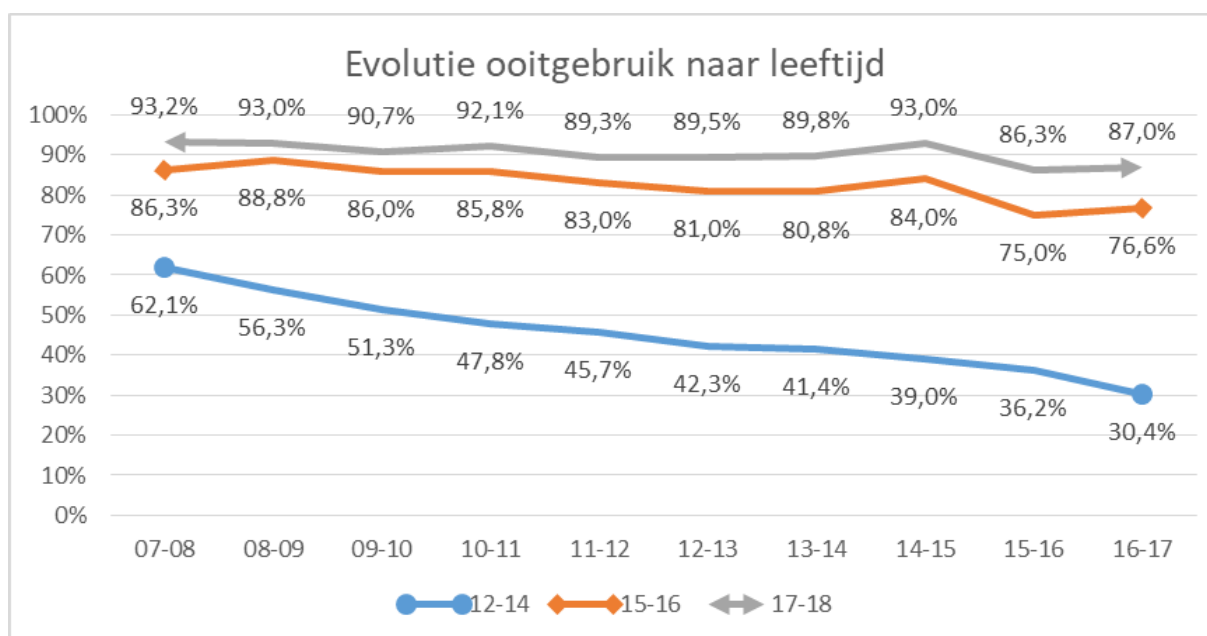
Minder jongeren uit het ASO geven aan tijdens het laatste jaar dronken te zijn geweest (34,2%) dan jongeren uit het BSO (41,7%) en TSO (44,8%). In het ASO geeft 17,7% van de jongeren aan minstens één keer per maand te bingedrinken. In het BSO is dit 23,4% en in het TSO 25,4%.

Evoluties in alcoholgebruik

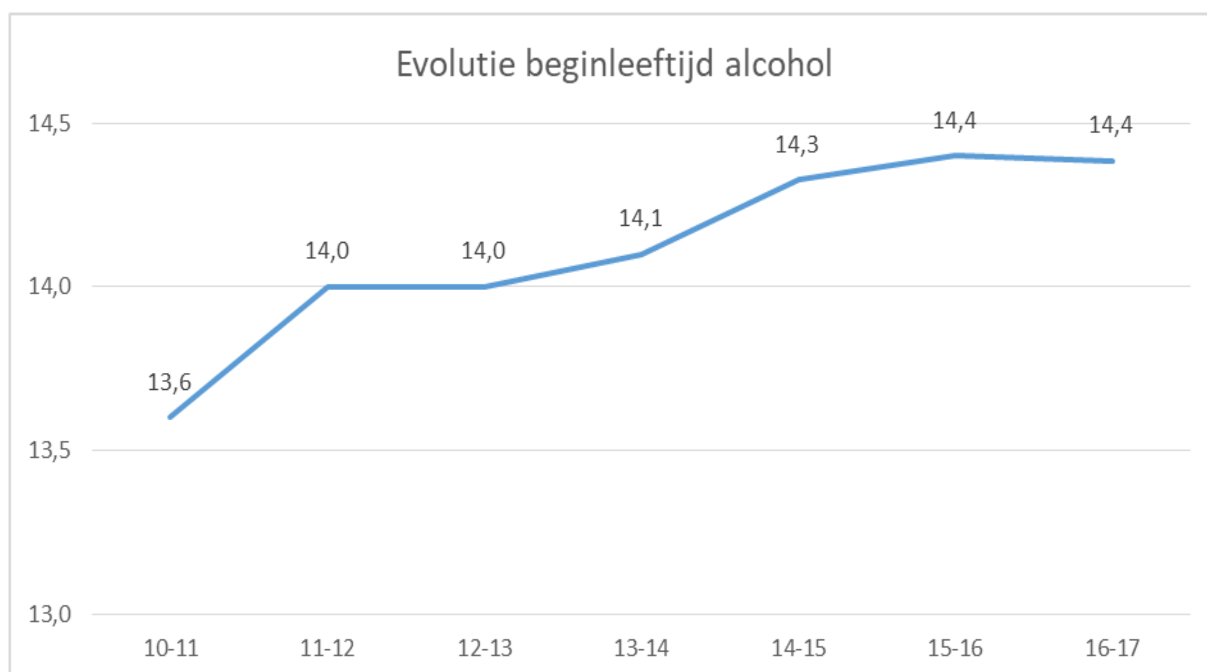
Het ooitgebruik van alcohol kende over de laatste tien jaren heen een aanhoudende daling. Voor het laatstejaarsgebruik gold dat tussen 2012-2013 en 2014-2015 even niet meer, maar vanaf 2015-2016 is de curve weer dalend. Wat regelmatig gebruik van alcohol betreft, kende het aandeel tussen 2007-2008 en 2016-2017 bijna een halvering, ondanks een status-quo in het laatste schooljaar.

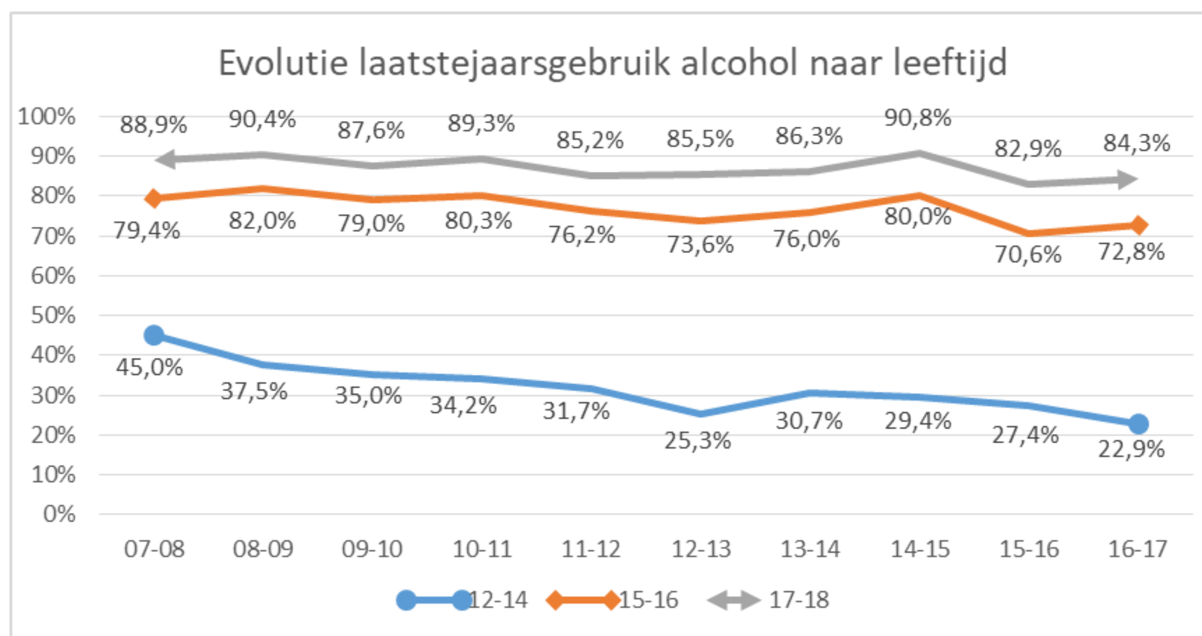
De sterke daling in het ooitgebruik en het laatstejaarsgebruik is voornamelijk toe te wijzen aan een sterke daling van het alcoholgebruik bij de jongste leerlingen. Tussen 2007-2008 en 2016-2017 halveerde het aandeel ooitgebruikers onder de 12-14-jarigen. In de groep 15-16-jarigen was er ook lange tijd een zeer geleidelijke daling waarneembaar, tot er in schooljaar 2014-2015 een stijging optrad. In 2015-2016 volgde een duidelijke daling, maar in 2016-2017 is er weer een lichte stijging. Toch ligt dat aandeel 10% lager dan dat van 2007-2008. Bij de groep 17-18-jarigen zien we quasi eenzelfde patroon in de drie laatste schooljaren. De daling van het aandeel ooitgebruikers is in de oudste leeftijdsgroep eerder klein, met een aandeel dat vrij constant rond de 90% zweeft. De twee laatste jaren duikt het wel onder die drempel.

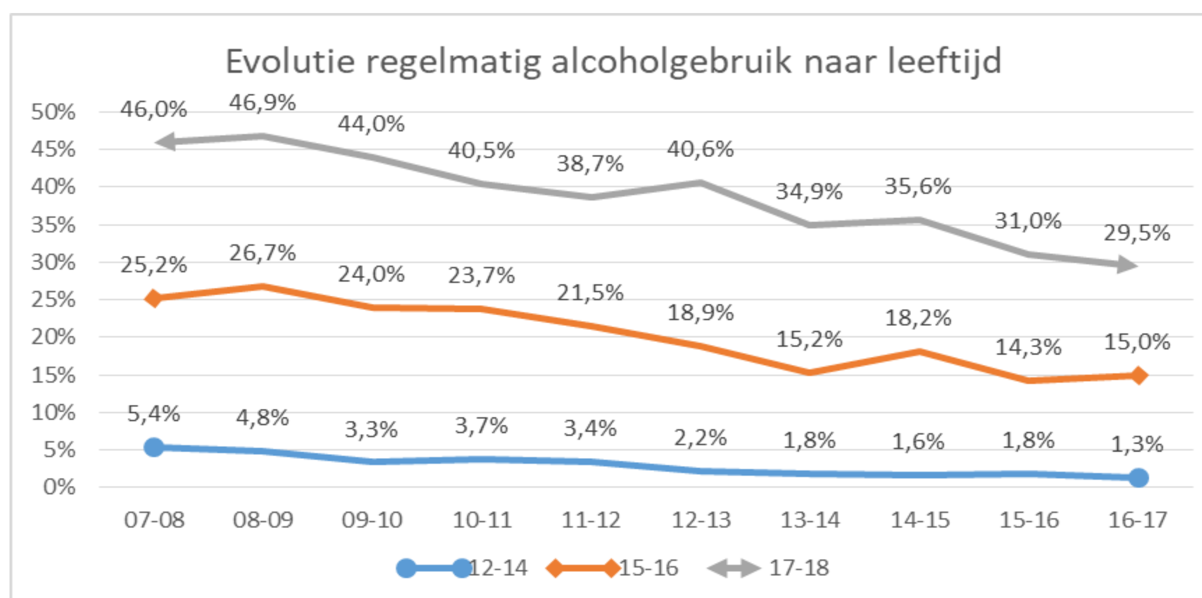
Onderstaande curve van beginleeftijd voor het drinken van alcohol toont aan dat sinds schooljaar 2010-2011 jongeren over het algemeen hun eerste glas alcohol op steeds latere leeftijd dronken. De gemiddelde beginleeftijd schoof de voorbije zes jaar op van 13,6 jaar naar 14,4 jaar. Over de drie laatste schooljaren heen is de stijging van de beginleeftijd wel gestokt.

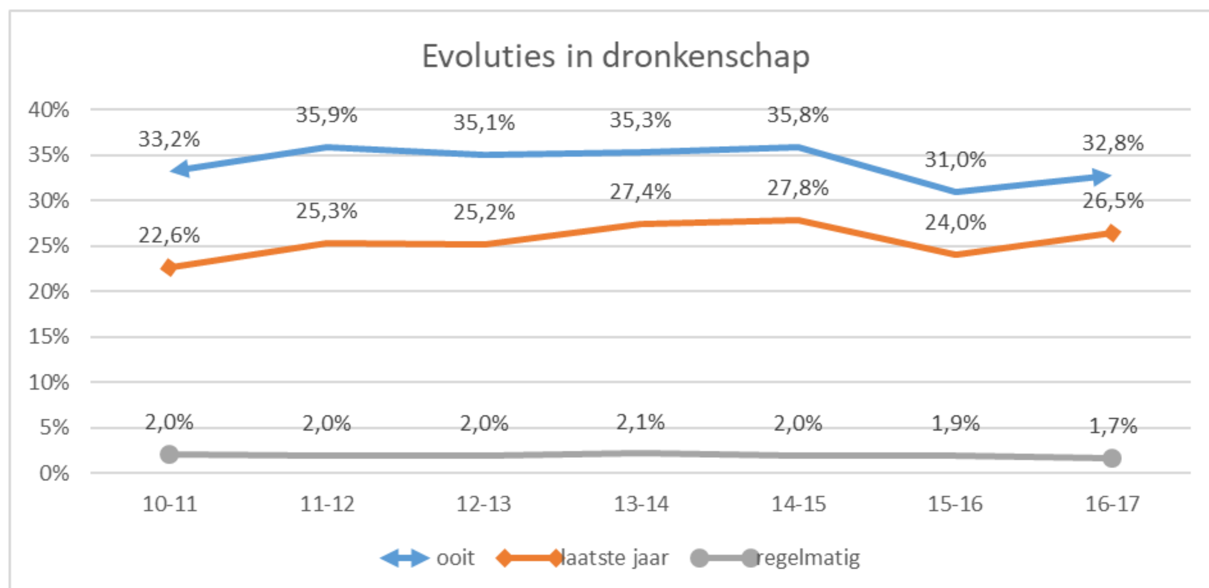
Tussen de schooljaren 2007-2008 en 2016-2017 daalde het laatstejaarsgebruik sterk bij de 12-14-jarigen. In de loop van de laatste 10 schooljaren is het aandeel laatstejaarsgebruikers onder de 12-14-jarigen gehalveerd. Bij de twee oudere leeftijdsgroepen bleef het laatstejaarsgebruik tussen 2007-2008 en 2014-2015 vrij stabiel. Er was alleszins geen duidelijke tendens in te vinden. In het schooljaar 2015-2016 leek het alsof er zich dan toch een duidelijke trend zou inzetten maar de resultaten van schooljaar 2016-2017 tonen aan dat dit niet het geval is. Tussen de twee laatste schooljaren is het laatstejaarsgebruik van de oudste leeftijdsgroepen licht gestegen. Toch ligt het meest recente aandeel enkele procentpunten onder dat van tien jaar eerder.

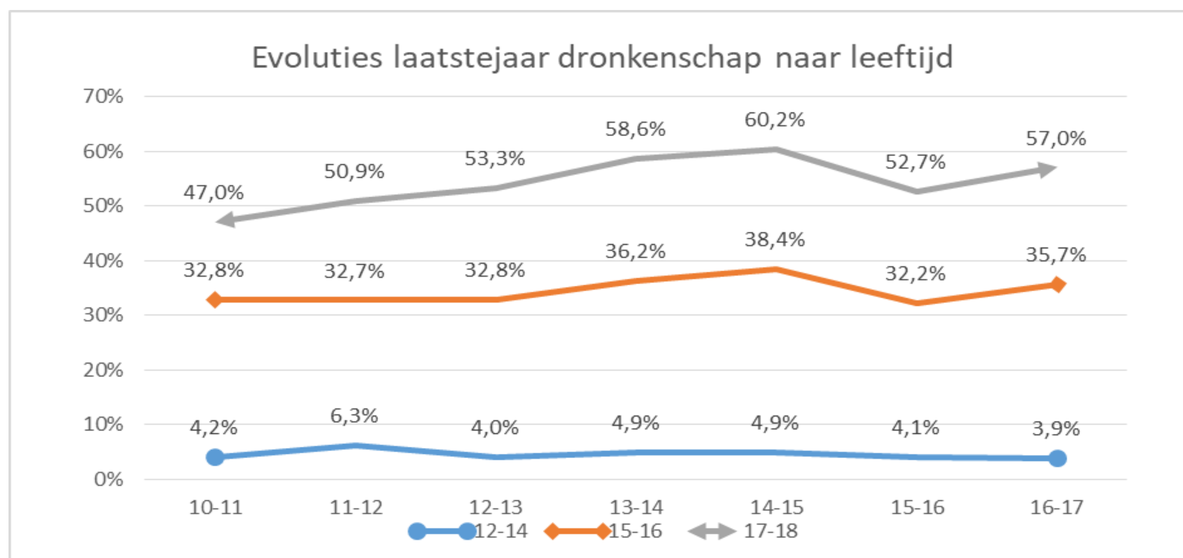
In elke leeftijdsgroep zien we sinds 2007-2008 een duidelijke daling van het regelmatige alcoholgebruik. In de leeftijdsgroep 15-16 jaar zet die zich vanaf 2013-2014 echter niet voort.

Inzake de evolutie in de prevalentie van dronkenschap zien we drie aparte evoluties. De curve van ooit dronken lijkt op één grote golf die tussen 2010-2011 en 2014-2015 op zijn piek was en nadien terugviel om weer te hernemen. Of de recente stijging aanhoudt, weten we pas volgend schooljaar. Tussen 2010-2011 en 2016-2017 is het aandeel ooit dronkenschap niet gestegen. De curve van dronkenschap tijdens het laatste jaar kent enkele kleinere tussengolfjes, maar al bij al ligt het aandeel in 2016-2017 toch hoger dan in 2010-2011. De prevalentie van regelmatig dronken zijn is over de jaren heen stabiel en gelukkig heel laag gebleven, met een aandeel dat steeds rond 2% ligt.

Tussen 2010-2011 en 2014-2015 steeg de prevalentie van tijdens het laatste jaar dronken zijn in de twee oudste leeftijdsgroepen, vooral bij de 17-18-jarigen. In het schooljaar 2015-2016 volgde een andere wending: voor beide groepen was er een duidelijke daling waardoor de prevalentie dichter bij die van drie schooljaren eerder komt te liggen. Maar in 2016-2017 zien we voor beide weer een stijging. Bij de jongste leerlingen is er over de drie laatste schooljaren heen sprake van een geleidelijke daling.

Alcohol in de belevingswereld van jongeren

Motieven om al dan niet alcohol te drinken

De meeste leerlingen die nooit alcohol hebben gedronken, zeggen dit niet te doen omdat men alcohol niet nodig heeft (73,4%). De drie volgende meest genoemde motivaties zijn: omdat alcohol drinken voor hun leeftijd verboden is (52,2%), omdat men alcohol ongezond vindt (50,8%) en omdat alcohol gevaarlijk is (47,1%).

Tussen de leeftijdscategorie zijn er eerder kleine nuanceverschillen voor wat de vaakst vermelde motieven. Elke leeftijdsgroep geeft in de eerste plaats aan niet te drinken omdat men het niet nodig heeft. De jongste groep geeft veel vaker aan geen alcohol te drinken omdat het voor hen verboden is (63,4%), een motief dat sterk aan kracht verliest bij het ouder worden (17-18-jarigen: 4,0%). Bij de 17-18-jarigen worden de redenen “uit overtuiging” (24,7%) en “omdat ik een sterke persoonlijkheid heb” (39,2%) belangrijker.

Genderspecifiek zijn er geen verschillen in de top-vier van de meest aangehaalde motieven (omdat ik het niet nodig heb, omdat het verboden is, omdat het ongezond is en omdat het gevaarlijk is). Toch zijn er qua proporties enkele verschillen. Elk van die vier motieven wordt proportioneel meer door meisjes aangegeven dan door jongens, met telkens een onderling verschil tussen 6% en 9%. Anderzijds geven dubbel zoveel jongens als meisjes aan geen alcohol te drinken omdat ze sportief zijn (43,2% vs. 22,0%)

De meest vermelde motieven om wel alcohol te drinken zijn met stip voor de gezelligheid met vrienden (75,3%) en omdat men er zin in had (53,6%), vooral bij de twee oudste leeftijdsgroepen. Omdat het mij werd aangeboden vervolledigt de top-drie (35,9%). Bij 12-14-jarigen zijn de meest voorkomende motieven voor de gezelligheid met vrienden (45,6%) en uit nieuwsgierigheid (45,4%), gevolgd door omdat het hen werd aangeboden (33,0%). Naar geslacht en onderwijsvorm zijn er zo goed als geen verschillen in de top-drie motivaties.

Eén op de zes à één op de zeven leerlingen geeft aan alcohol te drinken om hun zorgen te vergeten (14,3%), om zich goed te voelen (15,2%) of om dronken te worden (17,0%). 6,9% drinkt tegen de verveling. Deze negatieve copingmotieven kunnen wijzen op een verhoogd risicogedrag.

Negatieve ervaringen na het drinken van alcohol

Iets meer dan de helft van de jongeren die het laatste jaar alcohol dronk, had een slechte ervaring na het drinken van alcohol (55,9%). Meestal uitte zich dat misselijkheid (“ik voelde me niet goed”), wat bij 48,5% van alle jongeren die het afgelopen jaar alcohol dronken voorkwam. 28,5% schaamde zich de dag nadien over hun gedrag. Dat te veel alcohol al eens kan leiden tot een ruzie of een gevecht, ondervond 14,3% van de laatstejaarsgebruikers. 9,4% van de jongeren had onder invloed van alcohol seksueel contact waar men achteraf spijt van had. 8,3% beschadigde al eens eigendommen onder de invloed van alcohol. Het aandeel jongeren dat in de problemen kwam op school of met de politie ten gevolge van alcohol bleef beperkt tot minder dan 5%.

Alcohol in de vriendenkring

Gezien de vanzelfsprekendheid van alcohol in onze cultuur, is het niet verwonderlijk dat alcohol deel uitmaakt van de leefwereld van 12-14-jarigen: 52,0% heeft minstens 1 vriend die alcohol drinkt. Bij de oudere leerlingen heeft ongeveer 95% minstens 1 vriend die alcohol drinkt en kan

men eerder kijken naar hoeveel vrienden dan drinken. De ruime meerderheid in die oudere leeftijdsgroepen heeft een vriendengroep waar meer dan de helft van alle vrienden alcohol drinkt (64,0% bij 15-16-jarigen en 80,0% bij 17-18- jarigen). 22,7% van de 15-16-jarigen en 35,1% van de 17-18-jarigen heeft een vriendenkring waar meer dan de helft van de vriendenkring minstens 1 keer per maand dronken is. De overgrote meerderheid (93,2%) van wie regelmatig alcohol drinkt, heeft een vriendengroep waar meer dan de helft alcohol drinkt. Iets meer dan de helft (56,2%) van de regelmatige drinkers heeft een vriendengroep waar meer dan de helft minstens 1 keer per maand dronken is.

Alcohol, de wetgeving en de grenzen voor verantwoordelijk gebruik

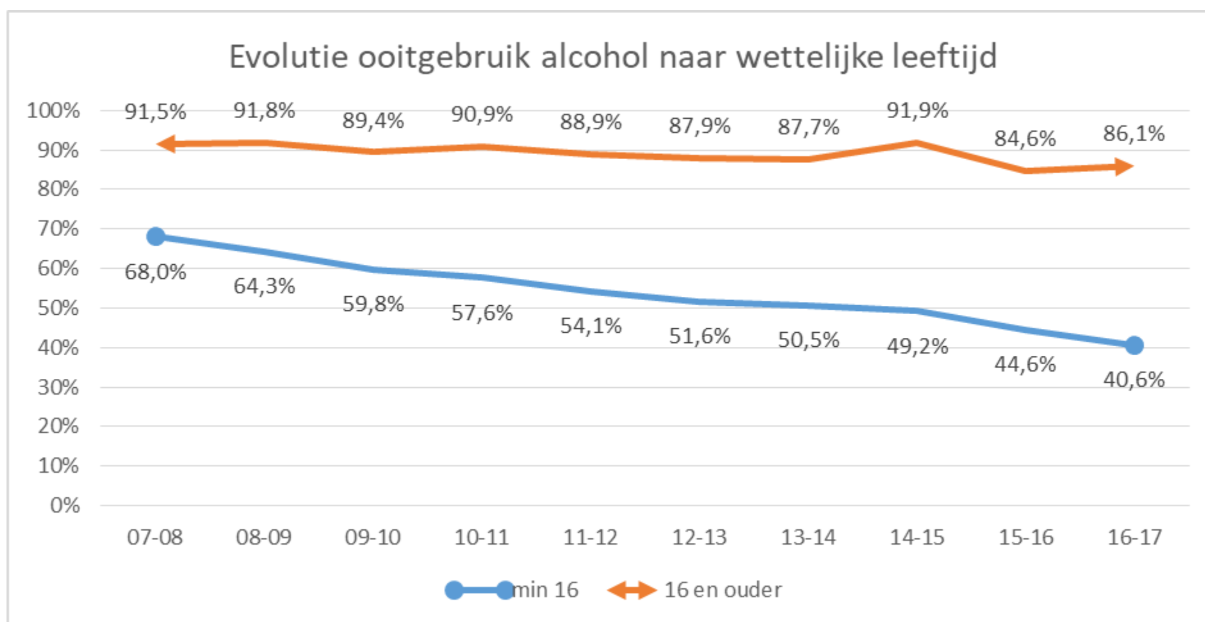
Alcoholgebruik bij jongeren onder de 16 jaar

Verantwoordelijk gebruik onder de 16 jaar is, conform de wetgeving, geen alcoholgebruik. Toch heeft 40,6% van de min-16-jarigen ooit alcohol gedronken en dronk 34,0% het laatste jaar.

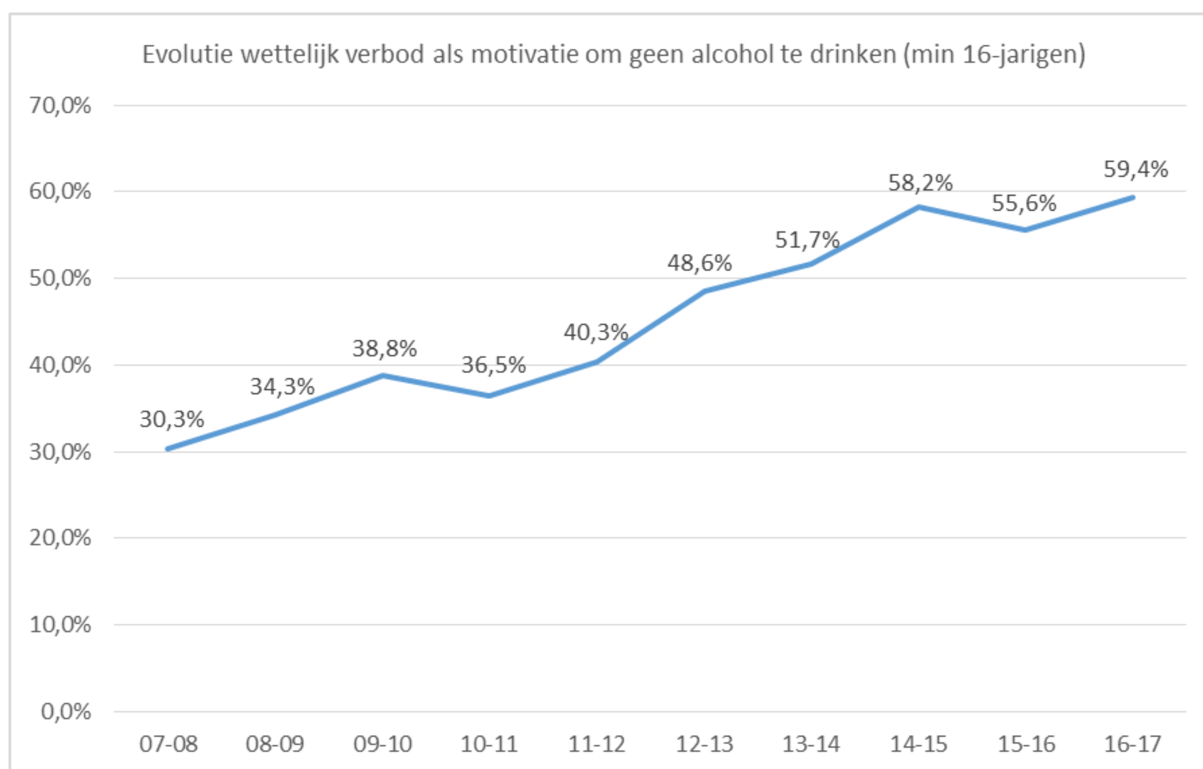
PREVALENTIE VAN ALCOHOLGEBRUIK

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
Min 16	59,4%	40,6%	34,0%	19,1%	30,2%	3,3%
16 en ouder	13,9%	86,1%	83,1%	69,8%	56,8%	26,1%

Sinds het schooljaar 2007-2008 is er een sterke daling van het aantal jongeren onder de 16 jaar die ooit al eens alcohol hebben gedronken. Terwijl toen een duidelijke meerderheid al eens alcohol had gedronken (68,0%), is dit voor het schooljaar 2016-2017 gedaald tot duidelijk minder dan de helft van de leerlingen (40,6%). Bij de jongeren die 16 jaar of ouder zijn, zien we geen soortgelijke evolutie. Tussen 2007-2008 en 2016-2017 daalde het aandeel maar zeer beperkt.

Van de jongeren onder de 16 jaar die geen alcohol drinken, geeft 59,4% aan dit niet te doen omdat alcohol nog verboden is voor hen. Dat aandeel is sinds het schooljaar 2007-2008 verdubbeld. Na een eerste stijging tussen de schooljaren 2007-2008 en 2009-2010 volgde een lichte daling, maar na de wetswijziging van 31/12/2009 nam deze motivatie om geen alcohol te drinken een nieuwe impuls.

Alcoholgebruik bij jongeren van 16 jaar en ouder

In de nieuwe, wetenschappelijk onderbouwde richtlijnen voor alcoholgebruik geven De Hoge Gezondheidsraad en VAD het advies om onder de 18 jaar geen alcohol te drinken. De resultaten van de leerlingenbevraging tonen dat we daar nog heel ver van af staan: in de leeftijdsgroep 17-18-jarigen heeft slechts 13,0% nog geen alcohol gedronken.

Bijkomend is het voor 16- en 17-jarigen bij wet enkel toegelaten bier en wijn te drinken. Toch dronk 37,4% van alle minderjarigen ooit al eens sterkedrank en dronk 29,0% het laatste jaar sterkedrank. De grootste sprongen in het laatstejaarsgebruik van sterkedrank liggen tussen 14 en 16 jaar: 11,5% van de 14-jarigen dronk het afgelopen jaar sterkedrank, bij 16-jarigen is dit al 54,8%. Het regelmatig gebruik van sterkedrank is bij de jongeren van 16 jaar of jonger eerder beperkt. 4,2% van de 16-jarigen drinkt regelmatig sterkedrank. Bij 17-jarigen ligt dit iets hoger, namelijk 5,1%. Bij 18-jarigen stijgt het verder naar 7,8%.

Alcoholgebruik per leeftijd

Het aandeel ooitgebruik van alcohol daalde bij 12-jarigen tussen de schooljaren 2007-2008 en 2016-2017 van 42,0% naar 14,9% en bij 13-jarigen van 60,4% naar 25,9%. De daling zette zich minder door onder 14-jarigen, van 73,9% naar 47,0%, al is er in de twee laatste schooljaren een sterkere daling vast te stellen. Dat geldt ook voor de oudere leeftijden: terwijl er voorgaande schooljaren weinig tot geen evolutie zichtbaar was, ligt het aandeel ooitgebruikers sinds het schooljaar 2015-2016 een stuk lager.

Sinds het schooljaar 2009-2010 kent het regelmatig alcoholgebruik een duidelijke daling, ook bij de oudere leeftijden: 16 jaar (van 32,1% naar 21,2%), 17 jaar (van 41,4% naar 27,8%) en 18 jaar (van 49,5% naar 33,1%).

Beschikbaarheid van alcohol

54,6% van de jongeren onder de 16 jaar zegt gemakkelijk aan bier of wijn te kunnen geraken. 30,7% zegt resoluut niet aan die alcoholische dranken te kunnen geraken. Gezien de huidige wetgeving, is dit een laag cijfer. 48,0% van de minderjarigen zegt gemakkelijk aan sterkedrank te kunnen geraken.

Kennis van de wetgeving

De overgrote meerderheid van de jongeren is op de hoogte van de alcoholwetgeving. 96,1% van de jongeren onder de 16 weet dat de verkoop en het schenken van bier en wijn verboden zijn onder de 16 jaar en 89,5% weet dat de verkoop en het schenken van sterkedrank verboden zijn onder de 18 jaar. Bij jongeren van 16 jaar en ouder stijgen deze cijfers tot respectievelijk 98,2% en 96,2%.

Psychoactieve medicatie

Prevalentie en frequentie van psychoactieve medicatie

In de enquête werd het gebruik van drie psychoactieve medicijnen bevraagd, namelijk slaap- en kalmeringsmiddelen, ADHD-medicatie en opwekmiddelen. Van deze drie werden slaap- en kalmeringsmiddelen het vaakst door leerlingen gebruikt: 15,5% van alle leerlingen gebruikte ooit deze medicatie, tegenover 8,4% die ooit ADHD-medicatie nam en 3,5% die ooit opwekmiddelen innam.

PREVALENTIE VAN PSYCHOACTIEVE MEDICATIE

	slaap- en kalmerings-middelen		ADHD-medicatie		opwek-middelen	
	ooit	laatste jaar	ooit	laatste jaar	ooit	laatste jaar
12-14	12,4%	5,6%	6,3%	4,8%	2,3%	1,1%
15-16	17,0%	7,9%	8,9%	5,8%	4,5%	1,7%
17-18	19,1%	8,5%	11,9%	6,0%	4,2%	2,0%
Jongens	12,2%	5,3%	11,8%	7,6%	3,3%	1,2%
Meisjes	18,8%	8,8%	4,9%	3,1%	3,6%	1,7%
A-stroom	11,6%	5,2%	5,1%	4,2%	2,2%	0,9%
B-stroom	10,7%	6,4%	12,3%	8,8%	2,5%	0.5%
ASO	16,5%	6,6%	5,5%	3,5%	3,6%	1,5%
BSO	17,2%	8,8%	14,8%	7,7%	3,6%	2,1%
TSO	19,2%	8,9%	11,5%	7,3%	5,2%	2,0%
Totaal	**15,5%**	**7,0%**	**8,4%**	**5,4%**	**3,5%**	**1,5%**

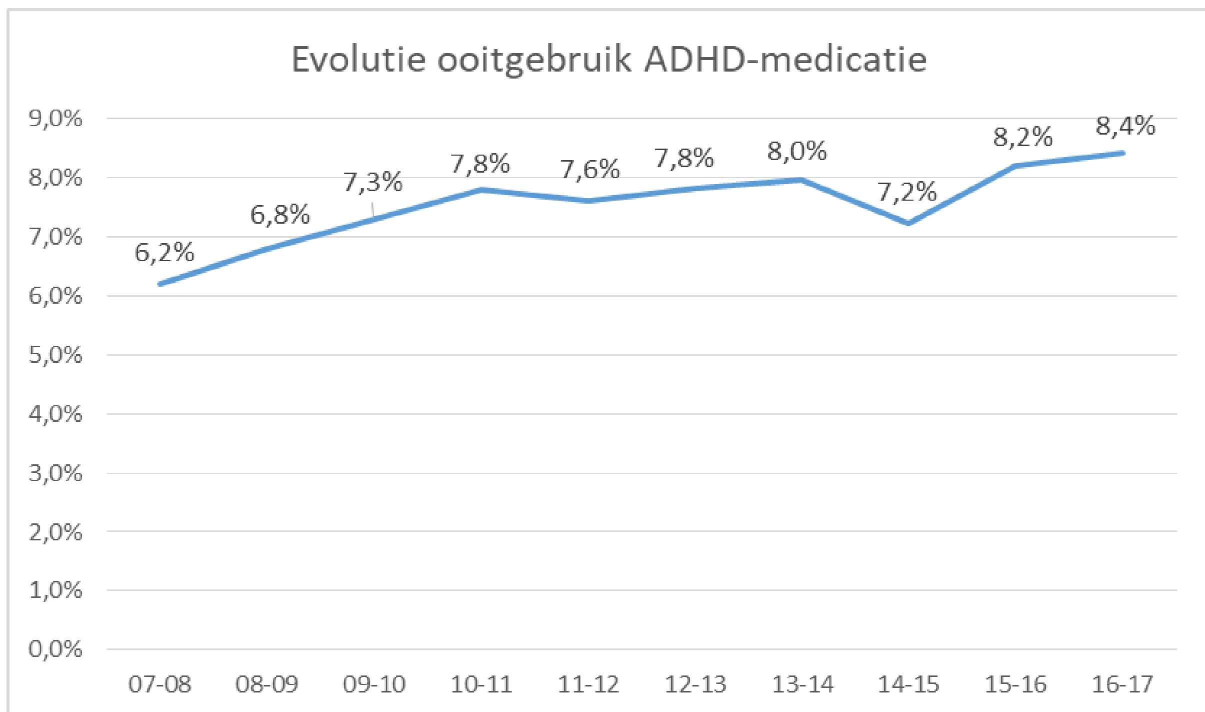
Het gebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen ligt wat hoger bij 15-16-jarigen en 17-18-jarigen dan bij 12-14-jarigen. Het laatstejaarsgebruik bij 12-14-jarigen is 5,6%, bij 15-16-jarigen 7,9% en bij 17-18-jarigen 8,5%. Bij de twee andere categorieën van psychoactieve medicatie zijn wat laatstejaarsgebruik betreft de verschillen tussen de leeftijdsgroepen kleiner.

Meer meisjes dan jongens hebben zowel ooit (18,8% vs. 12,2%) als in het laatste jaar (8,8% vs. 5,3%) slaap- of kalmeringsmiddelen gebruikt. Anderzijds hebben meer jongens dan meisjes zowel ooit (11,8% vs. 4,9%) als in het laatste jaar (7,6% vs. 3,1%) ADHD-medicatie genomen.

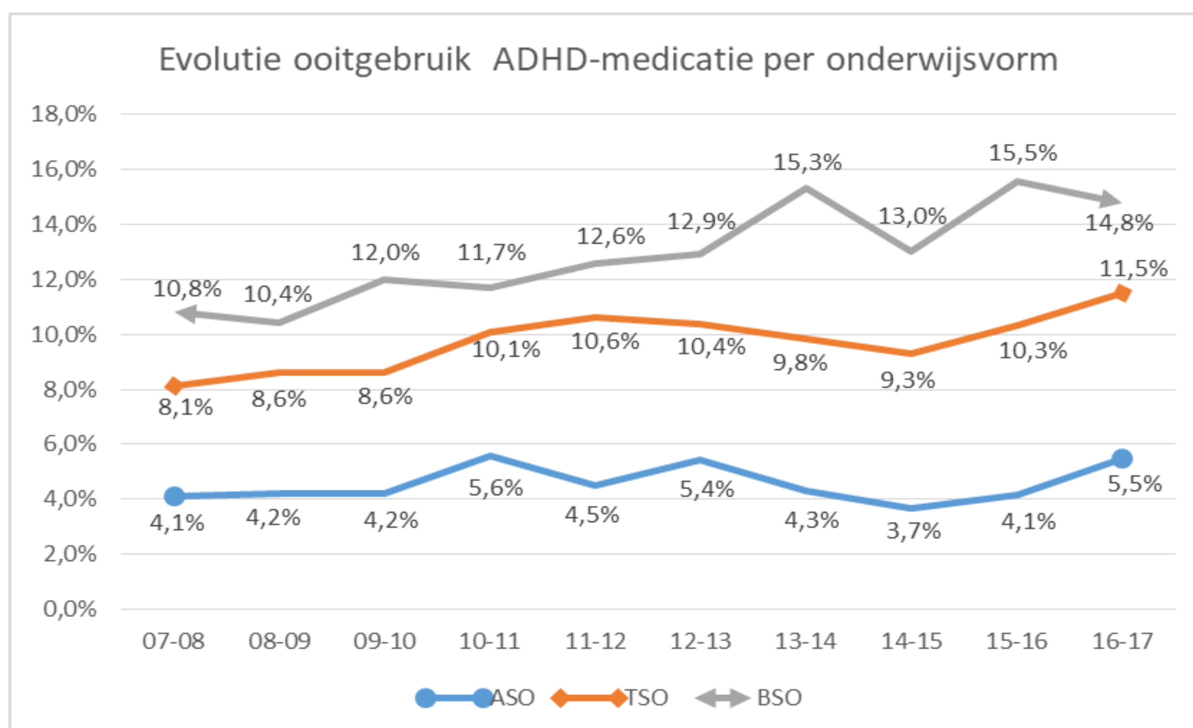
In de B-stroom, het BSO en het TSO liggen de prevalenties voor ADHD-medicatie hoger dan in de A-stroom en het ASO, zowel wat ooitgebruik als wat laatstejaarsgebruik betreft.

Evoluties in psychoactieve medicatie

Het ooitgebruik van ADHD-medicatie nam tussen 2007-2008 en 2016-2017 toe van 6,2% tot 8,4%. Na een knikje in schooljaar 2014-2015 zette de trage maar gestage stijging zich verder door vanaf schooljaar 2015-2016.

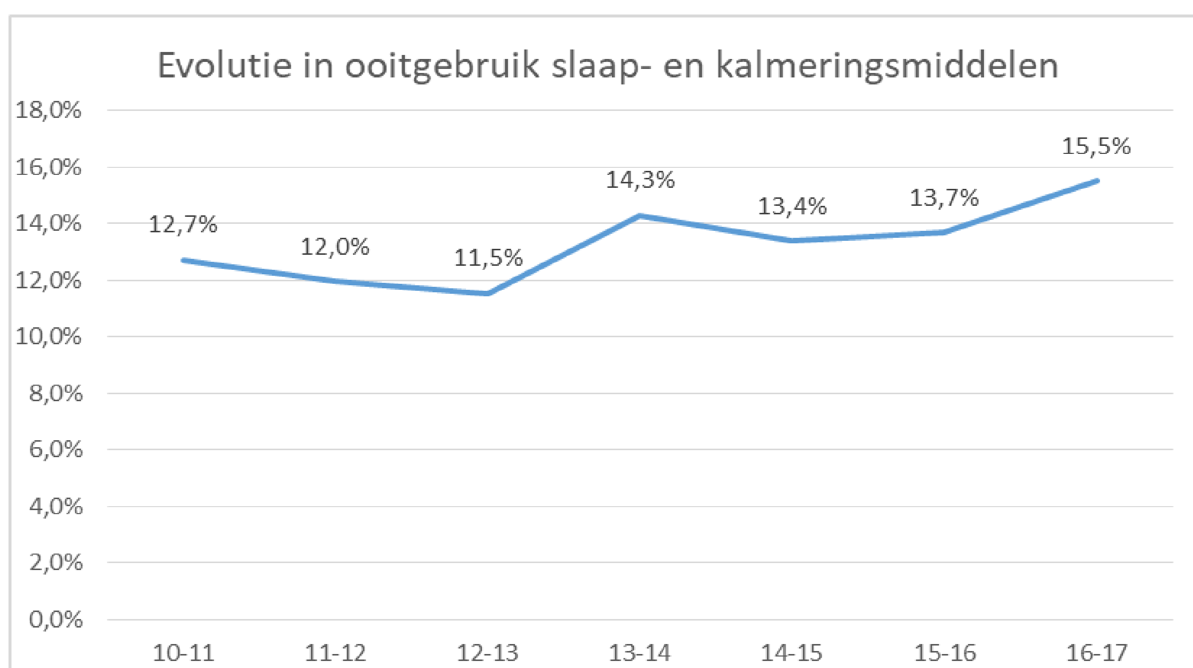

Het ooitgebruik van ADHD-medicatie stijgt niet in gelijke mate per onderwijsvorm. Het ooitgebruik onder jongeren uit het ASO blijft zich in een golfbeweging rond de 5% situeren, al is er over de drie laatste schooljaren heen een stijging waarneembaar. Tot 2013-2014 zat het ooitgebruik bij jongeren uit het BSO in de lift. Nadien volgde een opeenvolging van ups en downs die maken dat er niet echt van een trend gesproken kan worden. Toch ligt het ooitgebruik bij BSO-leerlingen in 2016-2017 duidelijk hoger dan in 2007-2008. Ook in het TSO is er over de jaren heen een stijging waarneembaar.

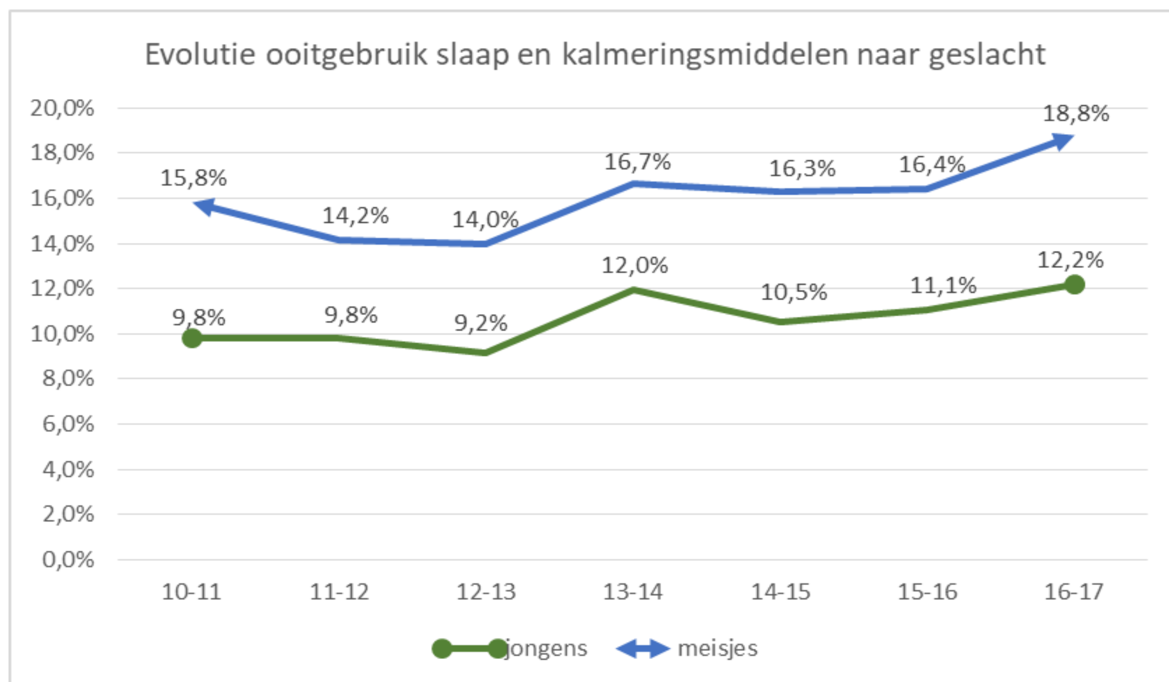

De oudere leeftijdsgroepen kennen een iets hogere levensprevalentie of ooitgebruik van ADHD-medicatie dan de jongste leeftijdsgroep. Tussen 2007-2008 en 2016-2017 steeg het ooitgebruik in alle leeftijdsgroepen, zowel bij de 12-14-jarigen (van 4,4% naar 6,3%) als bij de 15-16-jarigen (van 6,7% naar 8,9%) en de 17-18-jarigen (van 8,2% naar 11,9%). Inzake laatstejaarsgebruik zijn er ook lichte stijgingen geweest: bij 12-14-jarigen (van 3,2% naar 4,8%), bij 15-16-jarigen (van 4,3% naar 5,8%) en bij 17-18-jarigen (van 4,7% naar 6,0%).

Tussen 2010-11 en 2012-13 daalde het ooitgebruik van slaap- en kalmeringsmiddelen licht, daarna steeg het tot boven 15%. Dat is het hoogste aandeel sinds de leerlingenbevraging dit meet.

De evolutie in de laatste jaren gaat voor beide geslachten vrij gelijk op. De verhouding in ooitgebruik van slaap- en kalmeermiddelen tussen meisjes en jongens situeert zich steeds rond 1,5:1.

Gezien de lage prevalentie van opwekmiddelen, wordt de evolutie niet verder in detail besproken.

Cannabis

Prevalentie en frequentie van cannabis

Cannabis is en blijft de meest gebruikte illegale drug: 15,1% van alle leerlingen heeft ooit cannabis geprobeerd, tegenover 3,0% die ooit een andere illegale drug dan cannabis heeft geprobeerd.
Het voorbije jaar gebruikte 12,3% cannabis. Cannabis wordt hoofdzakelijk occasioneel gebruikt: 10,0% van de jongeren gebruikt occasioneel cannabis en 2,2% gebruikt regelmatig. In totaal gaf 5,8% van de jongeren aan cannabis in de maand voor de bevraging te hebben gebruikt.

PREVALENTIE VAN CANNABISGEBRUIK

Nooit	84,9%
Ooit	15,1%
Laatste jaar	12,3%
Laatste maand	5,8%
Occasioneel	10,0%
Regelmatig	2,2%

Leeftijd

Bij 12-14-jarigen is het ooitgebruik van cannabis uitzonderlijk (1,7%), bij 15-16-jarigen heeft 18,2% en bij 17-18-jarigen 36,2% ooit cannabis gebruikt. De gemiddelde beginleeftijd voor cannabis is 15,7 jaar. De piekmomenten voor een eerste joint zijn 15 en 16 jaar (samen 61,3% van de ooitgebruikers), al hebben ook meer dan één op de tien leerlingen (11,6%) voor hun 15e al cannabis gebruikt. Het laatstejaarsgebruik ligt op 15,5% bij de 15-16-jarigen en op 28,5% bij de 17-18-jarigen). 5,6% van de 17-18-jarigen gebruikt regelmatig cannabis.

CANNABISGEBRUIK NAAR LEEFTIJD

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
12-14	98,3%	1,7%	1,5%	0,6%	1,1%	0,3%
15-16	81,8%	18,2%	15,5%	6,6%	13,0%	2,4%
17-18	63,8%	36,2%	28,5%	14,8%	22,7%	5,6%

Jongens-meisjes

Meer jongens dan meisjes hebben ooit (19,7% tegenover 10,3%) en het laatste jaar (16,5% tegenover 8,0%) cannabis gebruikt. Er zijn ook meer jongens die regelmatige gebruikers zijn (3,2%) dan meisjes (1,2%).

CANNABISGEBRUIK NAAR GESLACHT

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
Jongens	80,3%	19,7%	16,5%	8,0%	13,2%	3,2%
Meisjes	89,7%	10,3%	8,0%	3,6%	6,7%	1,2%

Onderwijsvormen

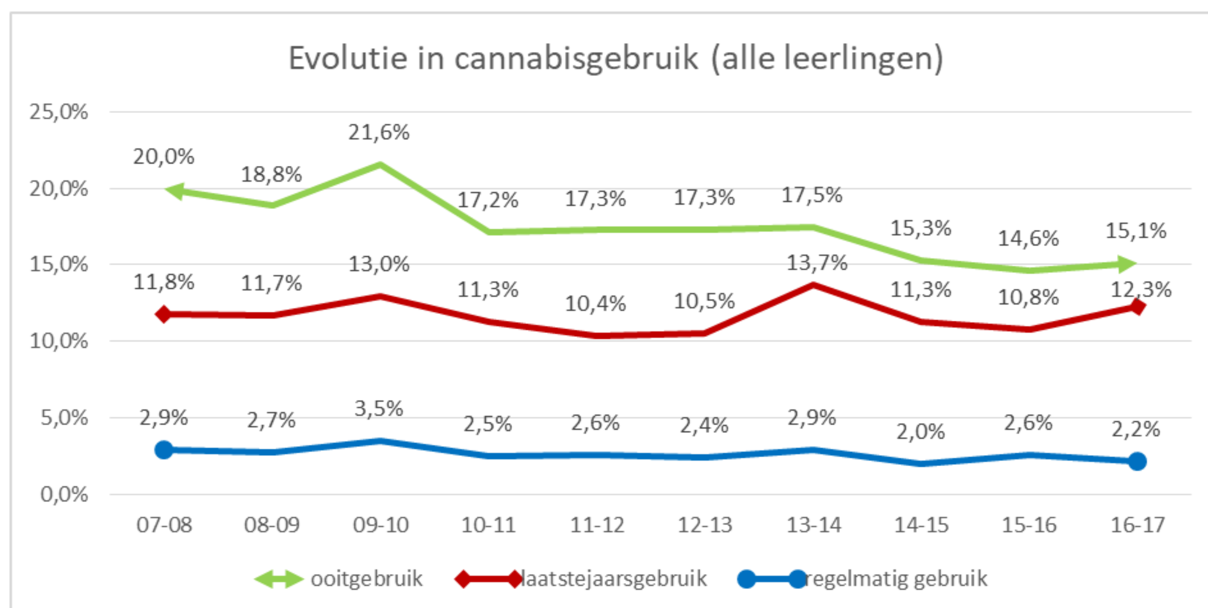
In het BSO hebben proportioneel de meeste leerlingen ooit cannabis gebruikt (29,0%), in het ASO proportioneel de minste (16,5%). TSO situeert zich daar tussenin, met een ooitgebruik van 25,6%. In het BSO is 6,2% van de leerlingen een regelmatige cannabisgebruiker, in het TSO 3,7% en in het ASO 1,4%.

CANNABISGEBRUIK NAAR ONDERWIJSVORM

	nooit	ooit	laatste jaar	laatste maand	occasioneel	regelmatig
A-stroom	99,0%	1,0%	0,8%	0,4%	0,6%	0,2%
B-stroom	97,4%	2,6%	2,3%	0,3%	1,8%	0,5%
ASO	83,5%	16,5%	14,2%	6,1%	12,8%	1,4%
BSO	71,0%	29,0%	21,6%	11,7%	15,1%	6,2%
TSO	74,4%	25,6%	21,1%	10,2%	17,3%	3,7%

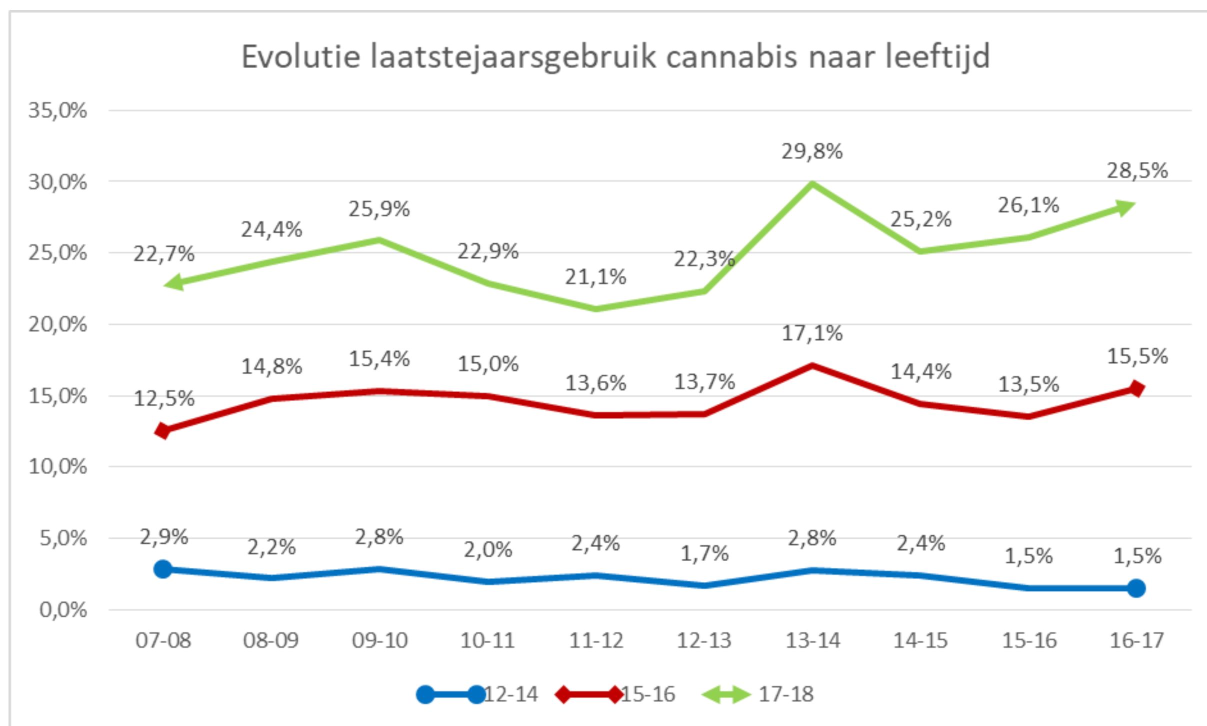
Evoluties in het cannabisgebruik

Behalve een eenmalige piek in schooljaar 2009-2010 kent de curve van ooitgebruik van cannabis over het algemeen een dalende trend. Ondanks de stabilisering van het aandeel in de drie laatste schooljaren ligt het ooitgebruik 5% lager dan in 2007-2008. Dat geldt niet voor laatstejaarsgebruik, dat vanaf 2007-2008 op en neer golfde rond de 11% à 12%. Het regelmatig gebruik van cannabis is over de jaren heen eveneens vrij constant beperkt gebleven, tussen 2% en 3%.

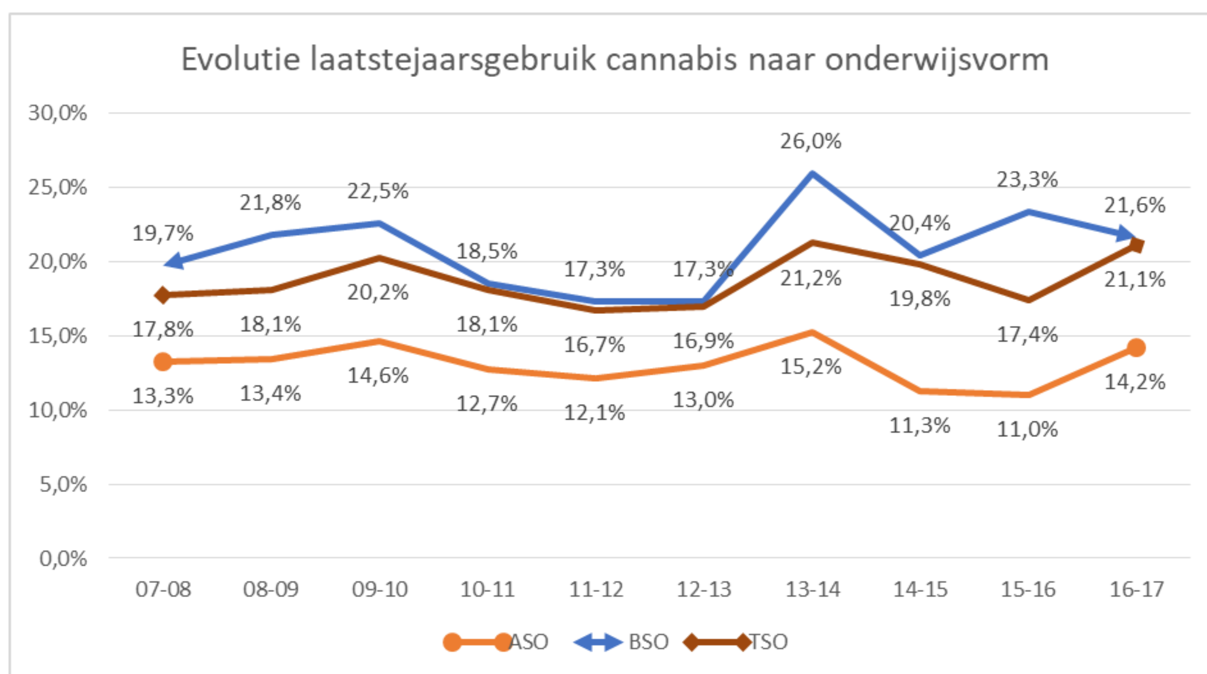

Het laatstejaarsgebruik van cannabis kent bij de oudste leerlingen van 17-18 jaar geen eenduidige trend. Maar ondanks de pieken en dalen in de curve is er tussen 2007-08 en 2016-17 toch een duidelijke stijging van het aandeel leerlingen dat het voorgaande jaar cannabis gebruikte. Bij de leerlingen van 15-16 jaar is er tussen 2007-08 en 2013-14 een opwaartse golvende beweging, maar door de daling van het aandeel in de twee daaropvolgende schooljaren leek er mogelijk een ommekeer in die trend te zijn. Op basis van het meest recente resultaat lijkt dat echter niet het

geval. De stijging in 2016-17 maakt dat het aandeel op het tweede hoogste niveau van de voorbije tien bevragingen staat. Het aandeel laatstejaarsgebruikers in de jongste leeftijdsgroep van 12-14 jaar schommelde meestal tussen 2% en 3%. Sinds 2015-16 ligt dat aandeel lager, met name op 1,5%. Dat is het laagste aandeel in 10 jaar.

De evoluties van laatstejaarsgebruik bij de drie onderwijsvormen zijn nogal grillig. Er valt moeilijk een duidelijke lijn in te trekken. Eén consistent gegeven is dat BSO het hoogste aandeel laatstejaarsgebruikers telt, ASO het laagste en dat TSO tussen beide in op en neer golft. In sommige schooljaren, onder andere in het laatste schooljaar, komt het aandeel van TSO wel sterk in de buurt van dat van BSO. Als we het resultaat van 2007-08 vergelijken met dat van 2016-17 zien we dat vooral het aandeel in TSO nu een stuk hoger ligt, terwijl dat voor ASO maar iets hoger ligt.

Evolutie laatstejaarsgebruik cannabis naar onderwijsvorm
30,0%
25,0%
20,0%
15,0%
10,0%
5,0%
0,0%
07-08
08-09
09-10
10-11
11-12
12-13
13-14
14-15
15-16
16-17
19,7%
21,8%
22,5%
18,5%
17,3%
17,3%
26,0%
20,4%
23,3%
21,6%
17,8%
18,1%
20,2%
18,1%
16,7%
16,9%
21,2%
19,8%
17,4%
21,1%
13,3%
13,4%
14,6%
12,7%
12,1%
13,0%
15,2%
11,3%
11,0%
14,2%
ASO
BSO
TSO

Cannabis in de belevingswereld van jongeren

Motivaties om al dan niet cannabis te gebruiken

De meest aangehaalde motieven om geen cannabis te gebruiken, zijn: omdat jongeren vinden dat ze het niet nodig hebben (76,8% van degenen die nooit cannabis hebben gebruikt), omdat ze cannabis gevaarlijk vinden (70,0%) en omdat men het ongezond vindt (59,6%).

12-14-jarigen geven vaker dan 15-16- en 17-18-jarigen aan geen cannabis te gebruiken omdat cannabis verboden is (respectievelijk 63,8%, 44,0% en 36,0%). Daarnaast geven zij vaker aan geen cannabis te willen gebruiken omwille van de risico's van het middel (cannabis is gevaarlijk of ongezond, ze hebben de gevolgen gezien bij iemand die cannabis gebruikte).

Het grootste verschil tussen jongens en meisjes is dat jongens vaker aangeven geen cannabis te gebruiken omdat ze sportief zijn (41,2% tegenover 19,0%). Terwijl meisjes iets vaker gemotiveerd zijn om geen cannabis te gebruiken omwille van de specificiteit van het product (ze vinden het gevaarlijk, ongezond, hebben het niet nodig, hebben geen interesse in de effecten), zijn jongens eerder gemotiveerd geen cannabis te gebruiken omdat ze bang zijn niet zonder te kunnen, vrezen voor de reactie van hun ouders of omdat het duur is.

Jongeren uit de A-stroom geven vaker dan leerlingen uit de B-stroom aan geen cannabis te gebruiken omdat cannabis gevaarlijk en ongezond is, omdat ze geen cannabis nodig hebben en omdat cannabis verboden is. Deze verschillen bestendigen zich later in de antwoordpatronen van ASO ten opzichte van BSO, waarbij TSO zich alweer vaak tussen beide onderwijsvormen in situeert.

Motieven om cannabis te gebruiken, zijn voornamelijk voor de gezelligheid met vrienden (63,9%), uit nieuwsgierigheid (50,9%) en om te ontspannen (48,5%). Voorts zegt 40,7% van de ooitgebruikers cannabis te gebruiken om high te worden, 36,2% omdat het hen werd aangeboden, 30,2% om zich goed te voelen, 21,5% om zorgen te vergeten en 11,6% tegen de verveling.

Jongens geven iets vaker om zich te ontspannen, om stoned te worden en om verveling tegen te gaan als motief aan om cannabis te gebruiken, terwijl meisjes iets vaker om zorgen te vergeten en uit nieuwsgierigheid aanhalen.

Jongeren in het ASO en TSO geven vaker dan jongeren in het BSO aan cannabis te hebben gebruikt voor de gezelligheid onder vrienden (respectievelijk 67,1% en 69,0% tegenover 56,6%) en uit nieuwsgierigheid (respectievelijk 61,6% en 50,6% tegenover 42,5%). Om zorgen te vergeten komt dan weer bij jongeren in het BSO sterker voor (28,4% versus 14,1% in het ASO en 22,8% in het TSO).

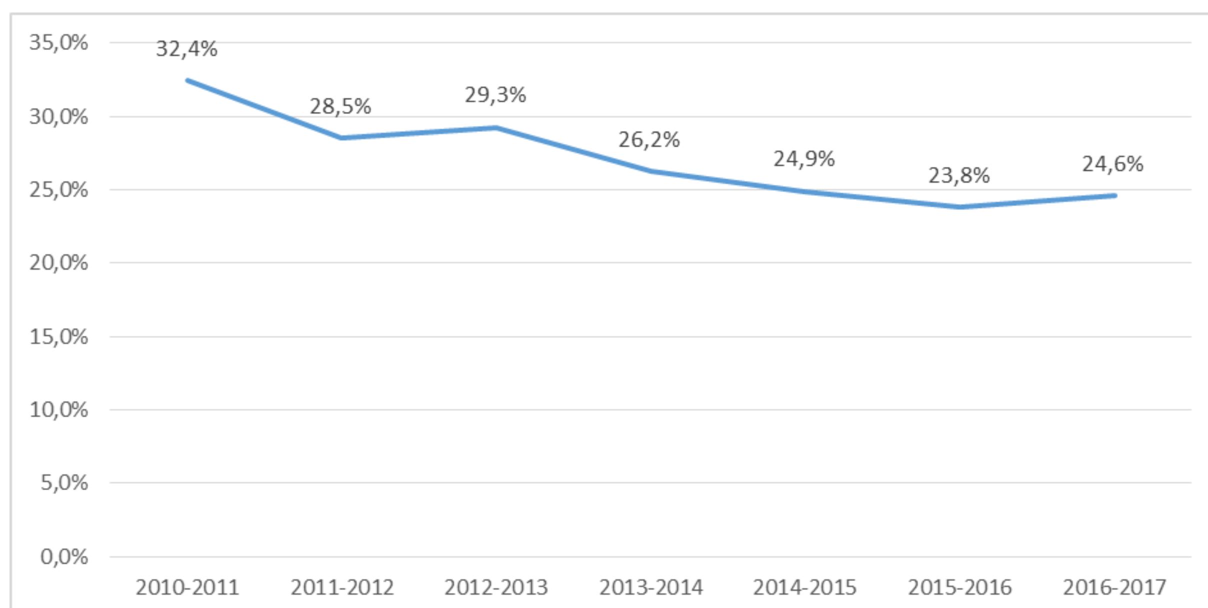
Negatieve ervaringen na het gebruiken van illegale drugs[6]

Van de leerlingen die in het laatste jaar een illegale drug hebben gebruikt, voelde 27,1% zich hierdoor minstens 1 keer niet goed. Verder schaamde 10,6% zich de dag nadien al eens over hun gedrag, raakte 6,8% betrokken in een ruzie of gevecht en had 4,9% seksuele contacten waarvan men achteraf spijt had. 11,4% van de leerlingen die in het laatste jaar een illegale drug gebruikten, kwamen hierdoor in de problemen op school en 7,8% kreeg problemen met de politie. Zich niet goed voelen komt vaker voor bij meisjes, problemen met politie en eigendommen beschadigen iets vaker bij jongens.

[6] Hierbij zijn ook andere illegale drugs dan cannabis inbegrepen.

Subjectieve beschikbaarheid van cannabis

In totaal geeft 24,6% van de jongeren aan gemakkelijk aan cannabis te geraken. Onder de 17-18-jarigen is dit 47,9%. De voorbije zeven schooljaren daalde de subjectieve beschikbaarheid van cannabis van 32,4% naar 24,6%.

Kennis van de wetgeving

74,0% van de jongeren is op de hoogte van de wetgeving rond cannabis. Vooral jongeren uit de B-stroom en het BSO zijn minder op de hoogte: respectievelijk 63,6% en 63,5% weet dat cannabis ook voor meerderjarigen verboden is, terwijl het aandeel dat dit weet in de A-stroom, het ASO en het TSO minstens 10% hoger ligt.

Cannabis in de vriendenkring

37,6% van alle leerlingen heeft minstens 1 vriend waarvan ze weten dat die cannabis gebruikt, een gegeven dat toeneemt naarmate de leeftijd stijgt. Terwijl bij de 12-14-jarigen maar één op de acht leerlingen (13,1%) minstens 1 vriend heeft die cannabis gebruikt, is dat bij de 15-16-jarigen al de helft (49,7%) en bij 17-18-jarigen twee derde van de leerlingen (66,7%). Het percentage jongeren waar meer dan de helft van de vriendenkring cannabis gebruikt, is 0,5% (12-14-jarigen), 4,7% (15-16-jarigen) en 8,7% (17-18-jarigen).

67,7% van alle leerlingen verwacht dat hun vrienden het één of meerdere keren proberen van cannabis zouden afkeuren en 25,0% verwacht geen reactie. Bij regelmatiger gebruik van cannabis verwacht men strengere reacties van vrienden: 79,1% verwacht een afkeuring. Zowel voor proberen als gebruik verwacht slechts een minderheid een goedkeuring van zijn vrienden (resp. 7,3% en 4,5%). Dat aandeel ligt het hoogst bij de 17-18-jarigen (resp. 14,3% en 8,9%). Bij de oudste leeftijdsgroep ligt ook het aandeel dat geen reactie verwacht het hoogst.

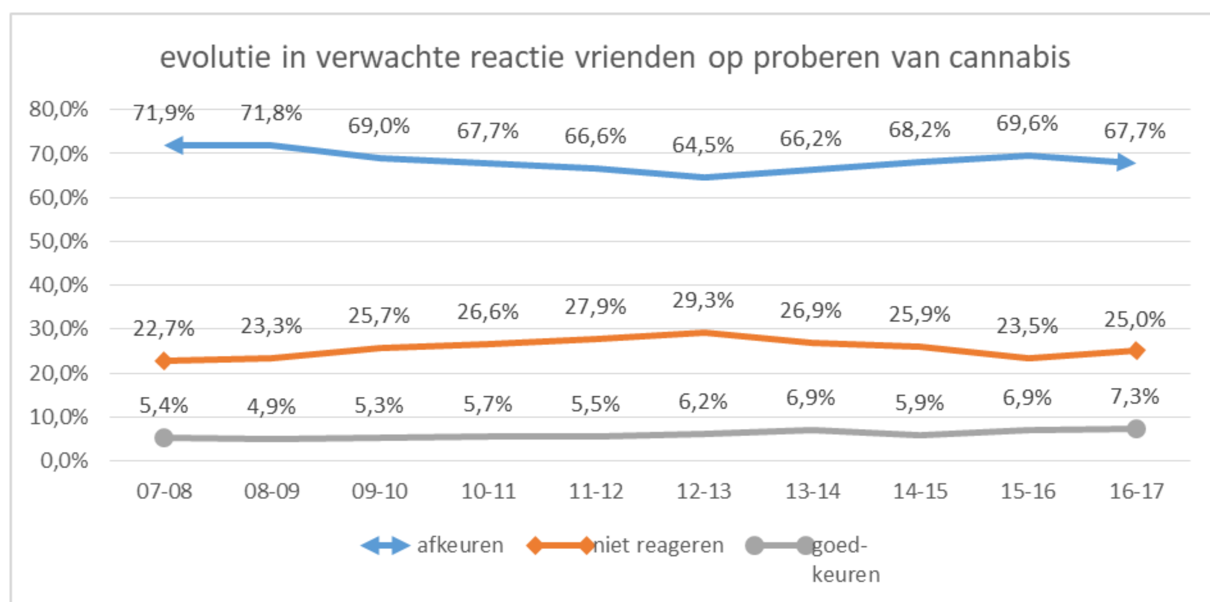
Jongens verwachten minder vaak een afkeuring van vrienden dan meisjes, dit zowel voor het proberen (59,4% vs. 76,4%) als voor het gebruiken van cannabis (70,7% vs. 87,7%). Zowel inzake reactie op het proberen als op reactie op regelmatiger gebruik van cannabis verwachten

leerlingen uit het ASO vaker dat hun vrienden dat zouden afkeuren dan leerlingen uit het TSO of BSO. In het ASO verwacht 65,1% een afkeuring voor het proberen en 82,4% voor het gebruiken van cannabis. In het TSO is dit 55,9% en 70,3% en in het BSO 52,9% en 63,2%.

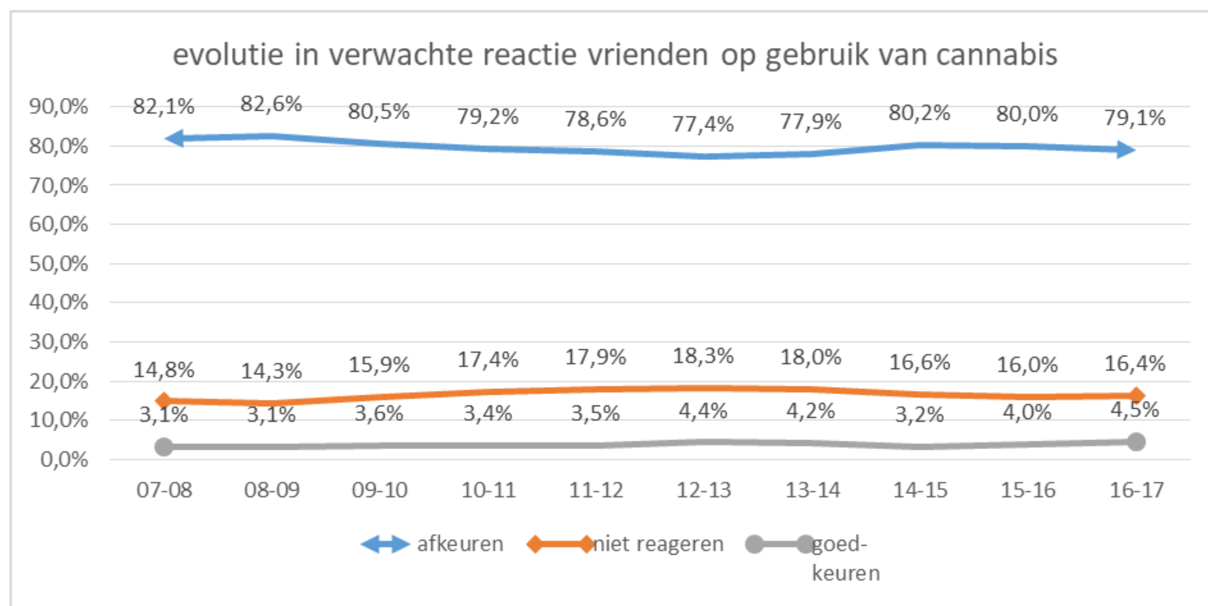
VERWACHTE REACTIE VAN VRIENDEN OP PROBEREN/GEBRUIKEN VAN CANNABIS

	PROBEREN			GEBRUIKEN		
	afkeuren	niet reageren	goedkeuren	afkeuren	niet reageren	goedkeuren
12-14	83,0%	14,8%	2,2%	88,4%	9,8%	1,8%
15-16	61,1%	29,9%	9,1%	76,7%	18,4%	5,0%
17-18	48,5%	37,2%	14,3%	64,9%	26,2%	8,9%
Jongens	59,4%	30,6%	10,0%	70,7%	22,6%	6,7%
Meisjes	76,4%	19,2%	4,4%	87,7%	10,1%	2,2%
A-stroom	85,3%	12,9%	1,8%	90,2%	8,3%	1,5%
B-stroom	77,7%	18,8%	3,5%	80,1%	16,4%	3,5%
ASO	65,1%	26,8%	8,1%	82,4%	14,0%	3,5%
BSO	52,9%	36,4%	10,7%	63,2%	28,6%	8,2%
TSO	55,9%	32,1%	12,0%	70,3%	22,3%	7,4%
Totaal	67,7%	25,0%	7,3%	79,1%	16,4%	4,5%

Bekijken we de evolutie van de verwachte reactie van vrienden bij proberen van cannabis, dan zien we dat een afkeurende reactie steeds duidelijk de bovenhand heeft en schommelt rond 70%. Tussen 2007-08 en 2012-13 daalde het aandeel leerlingen dat afkeuring verwachtte, maar nadien is dat aandeel weer gestegen. In 2016-2017 is er voor het eerst in vier jaar weer een daling. De curve van niet reageren maakt een omgekeerde golfbeweging, met een stijging tot 2012-13, dan een daling en in het laatste schooljaar weer een stijging. Goedkeuring schommelt steeds rond 6%, zonder grote afwijkingen. Maar het aandeel in de twee laatste schooljaren ligt toch hoger dan in de voorgaande periode.

De verwachte reactie van vrienden is nog iets uitgesprokener bij het gebruiken van cannabis dan bij het experimenteren met cannabis. Het aantal jongeren dat verwacht dat hun vrienden het gebruik van cannabis zouden afkeuren schommelt rond de 80%, dat van niet reageren rond de 16% en dat van goedkeuring rond de 4%.

Wanneer gevraagd wordt hoe leerlingen zelf zouden reageren op het gebruik van cannabis door hun vrienden, zou 74,1% dit afkeuren en 20,7% zou niet reageren. 20,0% van de leerlingen zou hun vriend niet aanspreken omdat ze cannabis gebruiken niet verkeerd vinden of omdat ze vinden dat ze niets te maken hebben met deze keuze. 73,4% van de leerlingen zouden zich zorgen maken, maar meer van die leerlingen zouden hun vriend hierover niet aanspreken (44,4%) dan wel aanspreken (29,0%).

12-14-jarigen keuren vaker het gebruik van cannabis af (84,4%) dan de oudere leeftijdsgroepen (69,6% van de 15-16-jarigen en 61,1% van de 17-18-jarigen). Zij zullen hun vrienden ook vaker aanspreken, omdat ze bezorgd zijn over hun cannabis gebruik (38,5%) dan de oudere leeftijdsgroepen (resp. 24,6% en 18,5%). Ook zijn jongens minder geneigd om het gebruik van cannabis af te keuren (66,5%) dan meisjes (81,9%).

Andere illegale drugs

Prevalentie en frequentie van andere illegale drugs

3,0% van de leerlingen heeft ooit een andere illegale drug dan cannabis gebruikt. Bij de oudste leerlingen gebruikte 5,1% in het laatste jaar een andere illegale drug dan cannabis. Het ooit-gebruik per middel varieert tussen 0,7% en 1,8%,waarbij xtc de meest voorkomende drug is.

PREVALENTIE VAN ANDERE ILLEGALE DRUGS

Nooit	97,0%
Ooit	3,0%
Laatste jaar	2,1%
Laatste maand	0,7%

Leeftijd

De gemiddelde beginleeftijd voor andere illegale drugs is 16,2 jaar. 52,4% van degenen die ooit een andere illegale drug hadden gebruikt, deed dit voor het eerst op 15 of 16 jaar.
Andere illegale drugs dan cannabis komen enkel voor bij een kleine groep onder de twee oudste leeftijdscategorieën: 3,4% van de 15-16-jarigen en 7,3% van de 17-18-jarigen hebben ooit andere illegale drugs gebruikt. 4,7% van alle 17-18-jarigen heeft ooit xtc gebruikt.

GEBRUIK VAN ANDERE ILLEGALE DRUGS NAAR LEEFTIJD

	Nooit	Ooit	Laatste jaar	Laatste maand
12-14	99,5%	0,5%	0,2%	0,1%
15-16	96,6%	3,4%	2,6%	0,8%
17-18	92,7%	7,3%	5,1%	1,9%

Jongens-meisjes

Hoewel het om kleine groepen leerlingen gaat, tonen de resultaten wel dat iets meer jongens (4,0%) dan meisjes (2,0%) ooit een andere illegale drug hebben gebruikt. Het verschil wordt iets duidelijker bij de oudste leeftijdsgroep: 9,6% van de 17-18-jarige jongens en 4,7% van de meisjes uit die leeftijdsgroep gebruikten ooit een andere illegale drug, 7,1% van de oudste jongens en 2,8% van de oudste meisje gebruikten het laatste jaar een andere illegale drug.

GEBRUIK VAN ANDERE ILLEGALE DRUGS NAAR GESLACHT

	Nooit	Ooit	Laatste jaar	Laatste maand
Jongens	96,0%	4,0%	3,0%	1,0%
Meisjes	98,0%	2,0%	1,2%	0,4%

Onderwijsrichting

BSO telt in verhouding tot de andere onderwijsvormen een hoger aandeel leerlingen dat ooit een andere illegale drug gebruikte, met name 8,8%. In het TSO ligt dat aandeel op 4,4% en in het ASO op 2,0%. Ongeveer dezelfde verhoudingen doen zich voor qua laatstejaarsgebruik.

GEBRUIK VAN ANDERE ILLEGALE DRUGS NAAR ONDERWIJSVORM

	Nooit	Ooit	Laatste jaar	Laatste maand
A-stroom	99,7%	0,3%	0,1%	0,0%
B-stroom	98,2%	1,8%	0,8%	0,0%
ASO	98,0%	2,0%	1,3%	0,4%
BSO	91,3%	8,8%	7,0%	2,5%
TSO	95,6%	4,4%	2,9%	1,0%

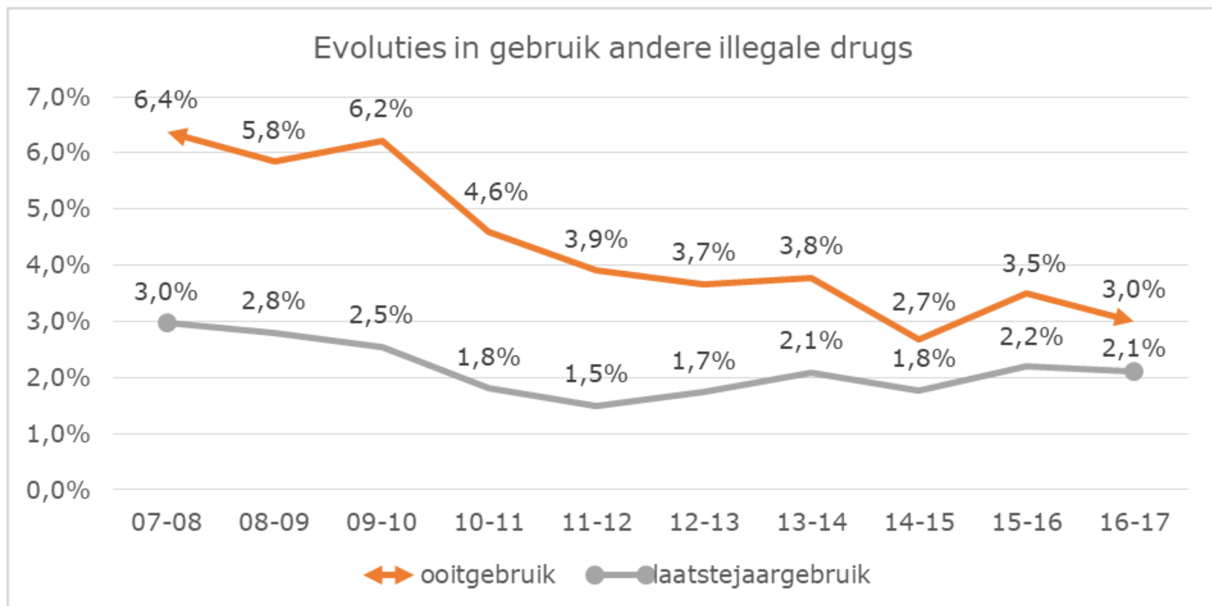
In de leerlingenbevraging werd gepeild naar het gebruik van xtc, amfetamines, hallucinerende middelen en cocaïne. Van deze middelen hebben xtc en cocaïne de hoogste laatstejaarsprevalentie, al is dat met 0,7% van de jongeren die deze drugs het laatste jaar gebruikte zeer relatief.

PREVALENTIE VAN DE VERSCHILLENDE ILLEGALE DRUGS

	XTC		AMFETAMINES		HALLUCINERENDE MIDDELEN		COCAINE	
	ooit	laatste jaar	ooit	laatste jaar	ooit	laatste jaar	ooit	laatste jaar
12-14	0,2%	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%
15-16	2,0%	0,8%	0,7%	0,2%	1,1%	0,5%	1,3%	0,5%
17-18	4,7%	2,0%	2,1%	0,8%	3,0%	1,7%	3,4%	2,2%
Jongens	2,4%	0,9%	0,9%	0,3%	1,5%	0,8%	1,7%	1,0%
Meisjes	1,2%	0,5%	0,6%	0,2%	0,6%	0,2%	0,8%	0,4%
A-stroom	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
B-stroom	0,3%	0,0%	0,5%	0,0%	0,3%	0,0%	0,8%	0,0%
ASO	1,0%	0,4%	0,2%	0,0%	0,6%	0,3%	0,5%	0,2%
BSO	5,8%	2,4%	3,0%	1,3%	3,1%	1,6%	4,7%	2,6%
TSO	2,7%	1,2%	0,9%	0,2%	1,9%	1,0%	1,7%	1,1%
Totaal	1,8%	0,7%	0,7%	0,3%	1,1%	0,5%	1,3%	0,7%

Evoluties in prevalentie van andere illegale drugs

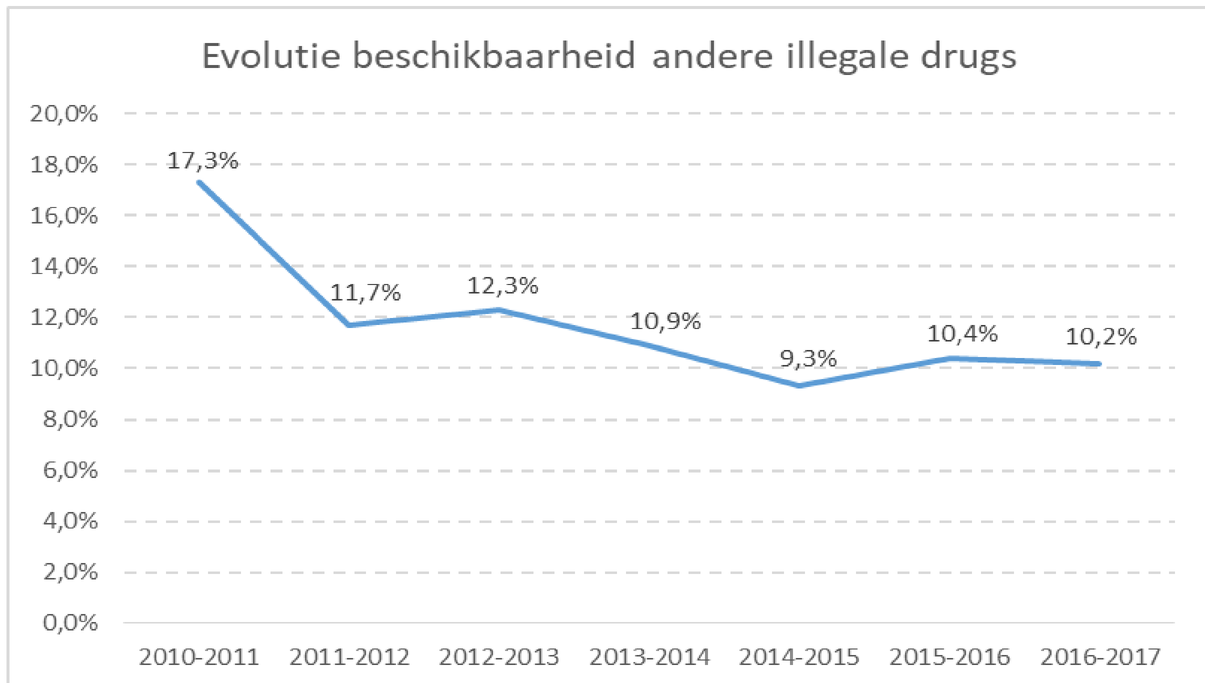
Tussen 2007-08 en 2009-10 bleef het ooitgebruik stabiel rond 6%, daarna daalde dit tot onder 3% in 2014-2015. In 2015-16 steeg dat aandeel weer, maar in 2016-2017 gaat het weer naar beneden. Algemeen kan dus gesproken worden van een dalend ooitgebruik. Het laatstejaarsgebruik kende tussen 2007-08 en 2011-12 een aanhoudende daling, maar werd gevolgd door een stijging. Toch ligt het meest recente cijfer voor laatstejaarsgebruik van andere illegale drugs dan cannabis lager dan in schooljaar 2007-2008. Opvallend is dat het verschil tussen ooitgebruik en laatstejaarsgebruik duidelijk kleiner is geworden. Aangezien de beginleeftijd de laatste jaren niet gestegen is, kunnen we samenvattend stellen dat minder leerlingen andere illegale drugs dan cannabis gebruiken dan 10 jaar eerder, maar dat er onder de leerlingen die het wel al gebruikt hebben er nu proportioneel meer zijn die dat gebruik voortzetten.

Andere illegale drugs in de leefwereld van jongeren

In totaal geeft 10,2% van alle jongeren aan gemakkelijk aan andere illegale drugs te geraken. Bij 17-18-jarigen is dat aandeel het hoogst (19,4%).

Tijdens de voorbije zeven jaren nam de subjectieve beschikbaarheid van andere illegale drugs af van 17,3% naar 10,2%. De daling deed zich vooral voor tussen 2010-2011 en 2011-2012. Nadien bleef het beeld relatief stabiel.

21,1% van de 15-16-jarigen en 28,8% van de 17-18-jarigen heeft minstens één vriend die andere illegale drugs gebruikt en respectievelijk 0,8% en 1,6% heeft een vriendenkring waar meer dan de helft van de vrienden een andere illegale drug gebruikt.

Gokken

Prevalentie en frequentie van gokken

In de VAD-Leerlingenbevraging wordt gepeild naar het gokken met krasbiljetten, bingo spelen op café, meespelen met de lotto, pokeren voor geld en sportweddenschappen. De laatste twee categorieën, pokeren voor geld en sportweddenschappen, werden voor het eerst bevraagd in 2013-14. Eerder werd ook al het online pokeren bevraagd, dit werd uitgebreid naar pokeren online of met vrienden.

Het meest populair bij jongeren zijn krasloten: 30,0% van de jongeren heeft ooit een kraslot gekocht. Daarna volgt meespelen met de lotto (16,7%). Sportweddenschappen werden door het minste aantal leerlingen ooit gespeeld (9,6%), maar het verschil tussen ooit en laatste jaar is wel duidelijk kleiner dan bij de andere gokvormen en sportweddenschappen scoren zelfs het hoogste aandeel qua regelmatig gokken (1,4%). Voor de andere gokvormen blijft regelmatig gokken beperkt tot 0,2 à 0,5% van alle leerlingen.

PREVALENTIE VAN GOKKEN

	Ooit	Laatste jaar	Regelmatig
Krasbiljet	30,0%	11,2%	0,5%
Bingo	10,1%	2,8%	0,2%
Pokeren	10,0%	4,7%	0,3%
Lotto	16,7%	6,1%	0,5%
Sportweddenschappen	9,6%	6,0%	1,4%

Voor alle gokvormen is er tussen de leeftijdsgroep 12-14 en 15-16 een zichtbare stijging in de laatstejaarsprevalentie, maar tussen 15-16 en 17-18 is dat niet steeds het geval: enkel voor pokeren en sportweddenschappen ligt de laatstejaarsprevalentie bij 17-18-jarigen nog een stuk hoger dan bij 15-16-jarigen.

PREVALENTIE VAN GOKKEN

		12-14	15-16	17-18
KRASBILJET	**Ooit**	24,5%	34,0%	34,9%
	Laatste jaar	9,3%	12,7%	12,7%
BINGO	**Ooit**	7,6%	12,2%	12,0%
	Laatste jaar	1,8%	3,8%	3,4%
LOTTO	**Ooit**	14,4%	19,1%	17,8%
	Laatste jaar	5,4%	6,4%	7,0%
POKEREN	**Ooit**	4,9%	12,0%	16,9%
	Laatste jaar	2,2%	5,6%	8,4%
SPORT-WEDDENSCHAPPEN	**Ooit**	4,5%	11,8%	16,2%
	Laatste jaar	2,1%	7,7%	10,9%

Pokeren voor geld en sportweddenschappen zijn duidelijk populairder bij jongens dan bij meisjes. Voor de andere gokvormen liggen de genderverhoudingen veeleer in balans.

PREVALENTIE VAN GOKKEN

		Jongens	Meisjes
Krasbiljet	**Ooit**	29,7%	30,3%
	Laatste jaar	11,7%	10,7%
Bingo	**Ooit**	11,0%	9,2%
	Laatste jaar	3,6%	2,1%
Lotto	**Ooit**	15,7%	17,7%
	Laatste jaar	6,0%	6,2%
Pokeren	**Ooit**	15,4%	4,4%
	Laatste jaar	7,6%	1,8%
Sport-weddenschappen	**Ooit**	15,8%	3,2%
	Laatste jaar	10,5%	1,4%

Tussen de onderwijsrichtingen zijn er eerder kleine verschillen in de prevalentie van de verschillende manieren van gokken. Sportweddenschappen worden meer gedaan in de B-stroom dan in de A-stroom en meer in BSO en TSO dan in ASO.

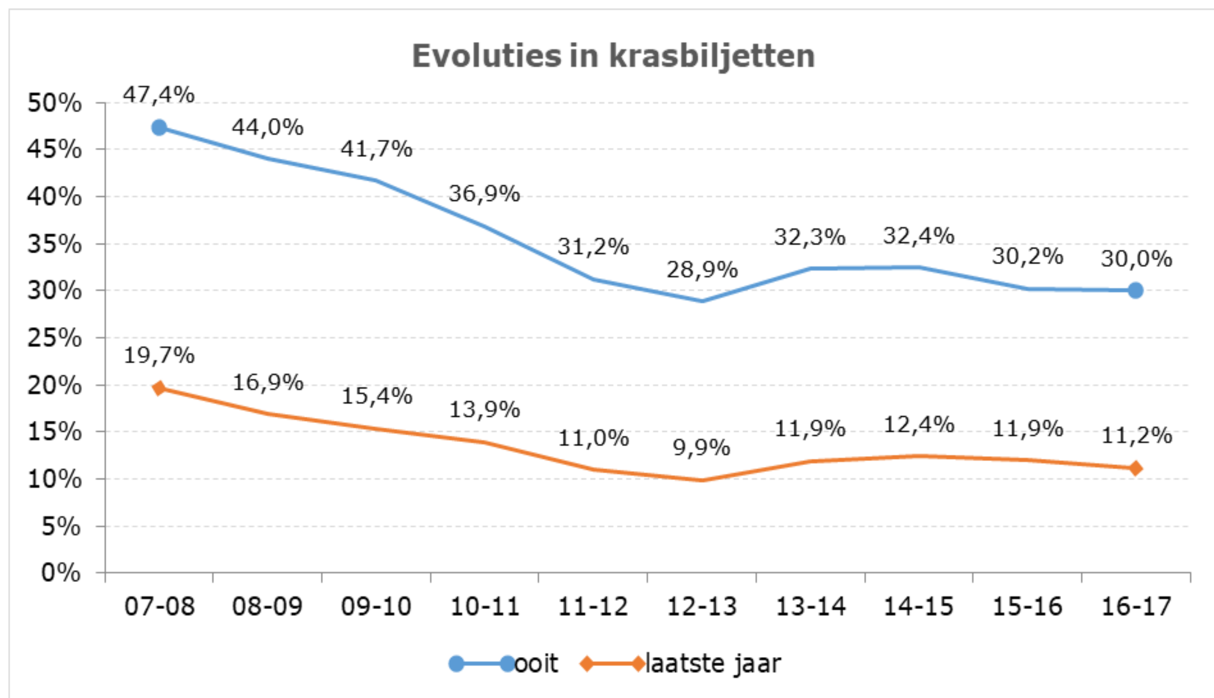
PREVALENTIE VAN GOKKEN

		A-stroom	B-stroom	ASO	BSO	TSO
Krasbiljet	**Ooit**	22,8%	21,3%	32,1%	34,3%	36,1%
	Laatste jaar	8,7%	8,7%	11,9%	13,1%	13,1%
Bingo	**Ooit**	7,6%	7,0%	8,8%	15,1%	12,6%
	Laatste jaar	1,6%	2,4%	2,1%	5,0%	4,0%
Lotto	**Ooit**	13,7%	11,5%	17,8%	18,1%	19,5%
	Laatste jaar	5,1%	5,9%	5,6%	6,7%	7,7%
Pokeren	**Ooit**	4,1%	4,3%	11,1%	13,9%	15,0%
	Laatste jaar	1,7%	2,4%	5,1%	7,0%	7,3%
Sport-weddenschappen	**Ooit**	4,1%	5,1%	9,5%	13,7%	15,3%
	Laatste jaar	1,7%	3,0%	6,0%	9,3%	10,1%

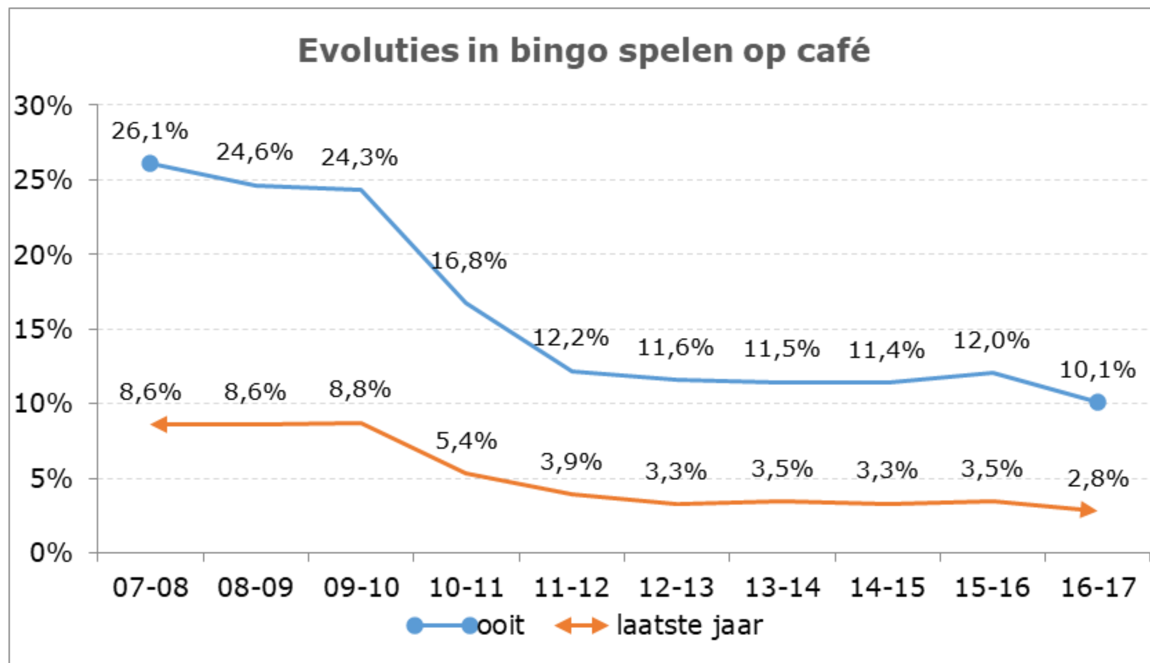
Evoluties in gokken

Wat het spelen op de lotto en sportweddenschappen betreft, is er over de laatste jaren heen weinig verschil te zien in het ooit spelen of in het spelen in het laatste jaar. Voor twee andere gokvormen is er wel een duidelijkere verandering opgetreden in de voorbije jaren.

Tussen 2007-08 en 2012-13 daalde het aantal jongeren dat ooit of het laatste jaar een krasbiljet heeft gekocht, qua levensprevalentie van 47,4% naar 28,9% en qua laatstejaarsprevalentie van 19,7% naar 9,9%. In 2013-14 stegen beide prevalenties weer licht en sindsdien blijven ze vrij stabiel, resp. rond 30% en rond 12%.

Evoluties in het bingo spelen op café kennen een iets ander verloop dan de krasloten. Tussen 2007-08 en 2009-10 speelden ongeveer evenveel jongeren ooit en in het laatste jaar bingo, gevolgd door een sterke daling tussen 2009-10 en 2011-12. De schooljaren nadien bleven de proporties vrij stabiel, voor levensprevalentie rond 12% en voor laatstejaarsprevalentie rond 3,5%.

Kennis van de wetgeving over gokken

Voor minderjarigen zijn alle type gokspelen verboden. Vanaf 18 jaar kan men spelen op de lotto, de bingo, een krasbiljet kopen en deelnemen aan weddenschappen. Casino's, speelautomatenhallen en hun online gokspelaanbod zijn uitsluitend toegelaten vanaf 21 jaar. Pokeren voor geld, zowel via gokwebsites als in casino's, is verboden onder de 21 jaar.

Jongeren werden bevraagd naar de wettelijke minimumleeftijd voor het kopen van krasloten. 77,6% van alle jongeren is op de hoogte hiervan. De groep 12-14-jarigen is minder goed op de hoogte: 68,4% kon de vraag over de wetgeving correct beantwoorden.

Gamen

Gamen is voor vele jongeren een onderdeel van hun vrijetijdsbesteding. Toch kan gamen potentieel verslavend zijn. Gezien de eigenheid van het onderwerp, werden de vragen over gamen anders gesteld dan bij de andere genotsmiddelen. De focus ligt dan ook op het mogelijk risicovol en problematisch gamen bij jongeren.

TIJDSBESTEDING GAMEN IN DE WEEK VOORDIEN

	NIET	1 MIN TOT 7 UUR	7 TOT 14 UUR	MEER DAN 14 UUR
12-14	20,3%	56,3%	12,3%	11,1%
15-16	25,5%	52,9%	12,1%	9,5%
17-18	36,7%	45,1%	8,2%	10,0%
Jongens	14,2%	50,6%	17,9%	17,3%
Meisjes	37,8%	54,6%	4,4%	3,1%
A-stroom	18,5%	59,1%	12,5%	9,9%
B-stroom	28,4%	39,2%	12,1%	20,4%
ASO	28,7%	55,0%	9,9%	6,5%
BSO	33,1%	40,9%	11,2%	14,8%
TSO	26,3%	51,8%	11,3%	10,6%
Totaal	25,8%	52,6%	11,3%	10,3%

Maar liefst 74,2% van de jongeren gamede in de week voordat de bevraging bij hen werd afgenomen. 52,6% van de jongeren gamede tot maximum 7 uur. 21,6% van de jongeren spendeerde meer dan 7 uur aan gamen.

Meer jongens dan meisje gamen en velen onder hen doen dat ook duidelijk langer dan meisjes. Zo spendeerde 35,2% van de jongens 7 uur of meer aan gamen in de week voordien, terwijl slechts 7,5% van de meisjes hetzelfde deed. Ook leerlingen uit de B-stroom spenderen vaker 7 uur of meer aan games (32,5%) dan leerlingen uit de A-stroom (22,4%).

Op basis van het aantal uren dat een jongere heeft gegamed in de week voor de bevraging, valt moeilijk uit te maken of iemand een risicovolle of problematische gamer is. Dit blijft een momentopname en al geeft het een eerste indicatie, op zichzelf is het niet voldoende. Het kan bijvoorbeeld evengoed zijn dat een jongere voor een eenmalige, korte periode excessief gamet (na het krijgen van een nieuw spel, in een vakantieperiode, …) zonder dat deze jongere in het algemeen genomen een problematische gamer is.

Daarom werden de jongeren bevraagd op bepaalde gedragsmatige probleemkenmerken van gamen. Dit stelt geen diagnose van gameverslaving, maar kan wel een indicatie zijn van mogelijks problematisch gamen. De gebruikte vragenlijst is de Videogame Addiction Test-short version[7].

[7] De Nederlandstalige Videogame Addiction Test werd in 2010 ontwikkelt door Dr. Tony Van Rooij in opdracht van IVO.

Jongeren dienden voor elk van de onderstaande vragen aan te geven hoe vaak ze deze ervaring hadden. Mogelijke antwoorden waren: nooit, zelden, soms, vaak of zeer vaak.

- Hoe vaak vind je het moeilijk om met gamen te stoppen?
- Hoe vaak zeggen anderen (bijvoorbeeld vrienden of ouders) dat je minder zou moeten gamen?
- Hoe vaak ga je liever gamen dan dat je tijd met anderen doorbrengt (bijvoorbeeld vrienden of ouders)?
- Hoe vaak voel je je onrustig, gestrest of geïrriteerd omdat je niet kunt gamen?
- Hoe vaak maak je je huiswerk snel en slordig af om te kunnen gamen?
- Hoe vaak ga je gamen omdat je je rot voelt?

Elk antwoord werd gescoord gaande van 1 (nooit) tot 5 (zeer vaak). Van deze scores werd een gemiddelde berekend om te bepalen vanaf wanneer men over mogelijk problematisch gamen kan spreken. Vanaf een gemiddelde score ≥ 3 (vanaf gemiddeld soms te hebben geantwoord) is er een indicatie voor **problematisch gamen**.

LEERLINGEN MET POSITIEVE VAT-SCORE

	cut off 3 (problematisch)
12-14	11,6%
15-16	9,2%
17-18	10,0%
Jongens	15,2%
Meisjes	4,2%
A-stroom	10,3%
B-stroom	22,4%
ASO	8,3%
BSO	11,8%
TSO	10,3%
Totaal	10,5%

Problematisch gamen is vooral bij jongens waarneembaar: 15,2% behaalt een score van 3 of meer, tegenover slechts 4,2% bij meisjes. De jongste leeftijdsgroep scoort ook iets hoger dan de oudere leeftijdsgroepen. Bij de onderwijsvormen scoort de B-stroom duidelijk hoger qua problematisch gamegedrag dan de A-stroom en BSO iets hoger dan ASO en TSO.

De tijd dat een leerling gamet is sterk gecorreleerd met de risico op problematisch gamen[8], doch hoeft een hoog aantal uren gamen niet per se te wijzen op probleemgedrag. 8,7% van de jongeren die geen indicatie voor problematisch gamen vertonen, gamede wel meer dan 14 uur in de week voordien. Bij degenen die wel een indicatie vertonen, is dit wel duidelijk hoger: 47,3%.

VERHOUDING TIJDSBESTEDING TOT PROBLEMATISCH GAMEN

	niet	1 min tot 7 uur	7 tot 14 uur	>14 uur
VAT-SCORE 'NIET PROBLEMATISCH''	8,6%	70,3%	12,4%	8,7%
VAT-SCORE 'WEL PROBLEMATISCH''	3,5%	22,2%	26,9%	47,3%

[8] Verband tussen gametijd in de voorgaande week (minuten) en score op de VAT-schaal: r=0,52 (p<0,001).